

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN “TARİH NEDİR?” AFORİZMALARINA
KATILMA DURUMLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE
İNCELENMESİ**

Demet BALTA

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TARİH EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AĞUSTOS, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 3 yıl sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Demet

Soyadı: BALTA

Bölümü: Tarih Eğitimi Bilim Dalı

İmza:

Teslim Tarihi: 01.08.2019

TEZİN

Türkçe Adı: Lise Öğrencilerinin “Tarih Nedir?” Aforizmalarına Katılma Durumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

İngilizce Adı: An Investigation Of High School Students’ Participation In Aphorisms On "What Is History?" According To Some Variables

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Demet BALTA

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Demet BALTA tarafından hazırlanan “Lise Öğrencilerinin “Tarih Nedir?” Aforizmalarına Katılma Durumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Bahri ATA

Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç. Dr. Deniz TONGA

Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Togay Seçkin BİRBUDAK

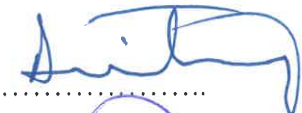
Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye:

-,

Üye:

-,

Tez Savunma Tarihi: 28. 08. 2019

Bu tezin Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Unvan Ad Soyad: Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

Bu tez; biz kadınların zincirlerini kırıp, bizlere kanat takıp göklere çıkaran, bizlere eşit imkânlar sunan, en önemlisi biz kadınlara insan sıfatını yeniden yükleyen, küle dönmüş bir milletin kaderini değiştiren, cumhuriyetimizin kurucusu Başbuğ Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK ve silah arkadaşları ile mankurtlaşmayı reddeden yüce Türk Milleti'ne ithafımdır.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN “TARİH NEDİR?” AFORİZMALARINA KATILMA DURUMLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Demet BALTA

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AĞUSTOS, 2019**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin çeşitli değişkenlere göre tarihin tanımı ile ilgili aforizmalara katılma durumlarını saptamaya çalışmaktır. Araştırma, tarama deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Mersin ilinin Tarsus ilçesinde bulunan Anadolu lisesi, endüstri meslek lisesi ve fen lisesinde öğrenim gören 9., 10., 11., 12. sınıf öğrencileri oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırmada 23 maddeden oluşan 5’li likert tipinde anket, toplam 330 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmaya ilişkin uygulama, 2018-2019 eğitim ve öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS programı ile t, yüzde, frekans, anova testlerine tabii tutulmuştur. Araştırma neticesinde, maddelere verilen cevaba cinsiyet ve sınıf faktörünün etkisinin olmadığı, cinsiyet ve sınıf durumlarının öğrencilerin düşüncelerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin tarih aforizmalarına bakış açılarının tarih dersindeki tanımlarla sınırlı kaldığı ve tarihi, genel olarak geçmiş ile gelecek arasındaki bir köprü olarak tanımladıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin olumlu aforizmalara daha fazla katıldığı

görülmüştür. Araştırma neticesinde, öğrencilerin okul türü ile görüşleri arasındaki ilişkiye ait bulgulara bakıldığında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin “Tarih Nedir?” aforizmalarına katılma eğilimlerinin Anadolu lisesinde daha yüksek, endüstri meslek lisesinde ise daha az düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin tarihin belgeler aracılığıyla yapıldığı konusunda kararsız kaldığı görülmüştür. Bu neticenin, müfredatta bu bilginin yer almaması ve öğretmenlerin tarihin belgelere dayalı bir bilim olduğu bilgisinin önemine değinmeyişlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğrencilerden “Tarih Nedir?”e dair bir aforizma yazmaları istendiğinde, öğrencilerin tarihe karşı olumlu bir bakış açısıyla aforizmalar yazdıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Ortaöğretim Tarih, Aforizma, Tanım
Sayfa Adedi: 97 sayfa
Danışman: Prof. Dr. Bahri ATA

**AN INVESTIGATION OF HIGH SCHOOL STUDENTS'
PARTICIPATION IN APHORISMS ON "WHAT IS HISTORY?"
ACCORDING TO SOME VARIABLES**

Master's Thesis

Demet BALTA

**GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES
AUGUST, 2019**

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the high school students' participation in aphorisms related to the definition of history according to various variable. The research pattern is the survey pattern. The study group of the research consists of 9th, 10th, 11th, 12th grade students studying in Anatolian high school, industrial vocational high school and science high school in Tarsus district of Mersin. The questionnaire developed by the researcher was used as a data collection tool. In the study, a 5-point tipert questionnaire consisting of 23 items was administered to a total of 330 students. The study was carried out in the spring semester of the 2018-2019 academic year. The data obtained from the study were subjected to t, percentage, frequency and anova tests with SPSS program. As a result of the research, it was concluded that there was no effect of gender and class factor on the response to the items and that the gender and class conditions did not affect the thoughts. It was found that the students' view of history aphorisms was limited to the definitions in history course and they defined history as a bridge between past and future in general. It was observed that students were more involved in positive aphorisms. As a result of the

research, considering the findings related to the relationship between school type and opinions of students, a meaningful relationship was found. It was concluded that students' tendency to participate in "What is History?" aphorisms was higher in Anatolian high schools and less in industrial vocational high schools. It was seen that the students were hesitant about the fact that history was made through documents. This result is thought to be due to the fact that this information is not included in the curriculum and that teachers did not mention the importance of the knowledge that history is a documented science. When students were asked to write an aphorism about "What is history?", it was seen that the students wrote aphorisms with a positive point of view towards history.

Key Words: History, Secondary Education History, Aphorism, Definition

Page Number: 97 page

Supervisor: Prof. Dr. Bahri ATA

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZ.....	v
ABSTRACT	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Problem Cümlesi.....	3
1.4. Alt Problemler	3
1.5. Araştırmanın Önemi.....	4
1.6. Varsayımlar	5
1.7. Sınırlılıklar.....	5
1.8. Tanımlar	6
BÖLÜM II	9

KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Tarih Nedir?	9
2.2. İlkokuldan Liselere Müfredatta Tarih Eğitimi	10
2.3. Tarih Felsefesi Nedir?.....	17
2.4. Tarih Aforizması Nedir?	21
2.5. Aforizma Sahiplerinin Bibliyografileri	28
2.5.1.Mustafa Kemal Atatürk (1881- 10.11.1938)	29
2.5.2. İkinci Abdülhamid (12.09.1842- 10.02.1918)	31
2.5.3. Ahmet Cevdet Paşa (22.03.1822- 25.05.1895)	31
2.5.4. Bahtiyar Vahabzade (16.08.1925- 13.02.2009)	32
2.5.5. Cenap Şahabettin (1870-13.02.1934)	33
2.5.6. Hüseyin Nihal Atsız (12.01.1905- 11.12.1975).....	33
2.5.7. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu (28.02.1886- 1.04.1978).....	34
2.5.8. Raif Necdet Kestelli (1881- 1937).....	34
2.5.9. Albert Camus (07.11.1913- 04.01.1960)	35
2.5.10. Aldous Huxley (26.07.1894- 22.11.1963)	35
2.5.11. Alexis de Tocqueville (29.07.1805- 16.04.1859).....	36
2.5.12.George Bernard Shaw (26.07.1856- 02.11.1950).....	36
2.5.13. Charles de Montesquieu (18.01.1689- 10.02.1755)	37
2.5.14. Edward Hallet Carr (28.06.1892- 03.11.1982).....	37
2.5.15. François Rene de Chateaubriand (04.09.1768- 04.07.1848).....	38
2.5.16. Voltaire (21.11.1694- 30.05.1778).....	38
2.5.17. George Santayana (16.12.1863- 26.09.1952)	38
2.5.18. James Joyce (02.02.1882- 13.01.1941)	39
2.5.19. Karl Marx (05.05.1818- 14.03.1883).....	39
2.5.20. Otto von Bismarck (01.04.1815- 30.07.1898)	40

2.5.21. Paul Valery (30.10.1871- 20.07.1945)	40
2.5.22. Thomas Carlyle (04.12.1795- 05.02.1881)	41
2.5.23. Wilhelm Dilthey (19.11.1833- 01.10.1911)	41
BÖLÜM III	43
YÖNTEM.....	43
3.1.Araştırmanın Modeli	43
3.2. Katılımcı Grubu	44
3.2.1. Öğrencilerinin Demografik Bilgileri	45
3.3. Ölçme Aracı.....	47
3.4. Verilerin Toplanması.....	47
3.5. Verilerin Analizi.....	48
BÖLÜM IV	50
BULGULAR VE YORUM	50
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	50
4.1.1. Anket Maddelerinin Sınıflandırılmış Neticeleri ve Yorumları.....	50
4.1.2. Olumlu ve Olumsuz Aforizmalara Katılım Durumları.....	58
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	58
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	59
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	60
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	60
BÖLÜM V	65
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	65
5.1. Sonuçlar	65
5.2. Öneriler	68
KAYNAKLAR.....	70

EKLER	75
EK-1: Lise Öğrencilerine Uygulanan Araştırmanın Anketi.....	76
EK-2: Araştırmanın Uygulanması İçin Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden Alınan Elektronik İmzalı İzin Belgesi	78

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 <i>Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı</i>	12
Tablo 2 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı	13
Tablo 3 9. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı	14
Tablo 4 10. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı	16
Tablo 5 11. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı	16
Tablo 6 12. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı	17
Tablo 7 Öğrencilere Ankette Verilen Aforizmalar	24
Tablo 8 Olumlu Aforizmalar	26
Tablo 9 Olumsuz Aforizmalar	27
Tablo 10 Aforizma Sahiplerinin Bibliyografi Tablosu	28
Tablo 11 Aforizma Sahiplerinin Görüşleri	29
Tablo 12 Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımları	45
Tablo 13 Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıfsal Dağılımları	45
Tablo 14 Öğrencilerin Okul Tipi, Sınıf ve Cinsiyet Dağılımları	46
Tablo 15 Katılımcıların “Tarih Nedir?” Aforizmalarına Yönelik Görüşlerine İlişkin Betimsel Bulgular.....	51
Tablo 16 Genel, Olumlu ve Olumsuz Aforizmaların Betimsel İstatistikleri	58
Tablo 17 Öğrencilerin Tarih Aforizmalarına Katılım Düzeylerinin Okul Tipine Göre Farklılaşmasını Belirlemek Üzere Yapılan Anova Testi Sonuçları	58
Tablo 18 Öğrencilerin Tarih Aforizmalarına Katılım Durumlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasını Belirlemek Üzere Yapılan Anova Testi Sonuçları	59

Tablo 19 <i>Ankete Katılan Öğrencilerin T-Testi Neticeleri</i>	60
Tablo 20 <i>Öğrencilerin Yazmış Olduğu Aforizmalar</i>	60

SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ

f: Frekans

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

SPSS : Statiscal Package For Social Sciences (Sosyal Bilimler
İstatistik Paket Programı)

TDK : Türk Dil Kurumu

vd. : Ve diğerleri

YÖK : Yükseköğretim Kurulu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde; problem durumu, araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar başlıkları üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

19. yüzyılda ulus devletlerin ortaya çıkışı ile birlikte tarih de bir disiplin olarak okul müfredatlarında ortak dersler arasında yerini almaya başladı. Ülkemizin jeopolitik konumu bakımından da önemli yer teşkil eden tarih disiplinine, bir ulus devleti olan Türkiye Cumhuriyeti gerekli önemi vermektedir. Gerek tarih kongreleri (1932) gerekse maarif şuraları (1939) ile tarihin müfredatta nasıl bir rol oynayacağına karar verilmiştir. Tarih eğitimi, eğitim hayatımızın her kademesinde önem teşkil eden temel derslerden biri haline gelmiştir. Tarih, bize farklı bir bakış açısı sağlamaktadır. Tarih eğitiminde, kronolojik düşünebilen, değişim ve sürekliliği algılayabilen, tarihi sorgulamak için araştıran, tarihsel analiz yapıp bunu yorumlayabilen, neden-sonuç ilişkisini doğru kurabilen, karar verme becerisine sahip ve tarihsel empati kurup geçmişteki insanların bakış açılarıyla bakabilen, milli şura sahip vatandaş yetiştirmek temel amaç olmuştur (Demircioğlu, 2009).

Her toplum geleceğini garanti altına almak, kendini geliştirmek, gücüne güç katmak ister. Bunun için de tarihine bakıp, geçmişten ders çıkararak ilerlemesi gerekir. Çünkü geçmişte

yapılan bir hata yeniden yapıldığında yine aynı sonuçlarla karşılaşılabilir. Bu da tarihin tekerrür edebileceğini (olaylar bazında) gösterir. Ülkelerin gelişmişliğinin bilim ve teknolojiyle ölçüldüğü günümüz dünyasında, gelişmiş ülkelerin tarihlerinden ders çıkararak ilerleme kaydettiğini görmekteyiz.

Altun (2014)'a göre; geçmiş, şu anda olmuş her şeyi kapsar. Tarih ise geçmişi araştırır, inceler ve kaydeder. Geçmiş, ne olduğunun gerçeğidir. Kısaca tarih, geçmişin yorumudur. Tarih kavramı, ülkemizde genellikle geçmiş ile bağdaştırılmıştır. Tarihi, geçmişin bilimi olarak görmek doğru değildir. Tarih, bizim hem geçmişimiz hem de geleceğimizdir. Geçmişimizden yararlanarak geleceğimizi aydınlayabiliriz. Bunun için de ülkemizde tarih derslerine büyük önem verilmektedir.

Uçsuz bir derya olan tarih disiplini, ilk olarak tarihin ne olduğu üzerine önemli tartışmalara maruz kalmıştır. Ortaya çıkan tarihle alakalı düşünceler, tarihi dolayısıyla tarih öğretimini etki altında bırakmış ve hâlâ da bırakmaktadır. Tarih, hiçbir zaman tarihçilerden bağımsız bir hâl almamıştır. Tarihçi ile tarih birbirlerinden asla soyutlanamaz. Tarihçilerin tanımları, aforizmaları, tarih yazımları, yorumları tarihi etkilemektedir. Tarihçilerin yetiştiği toplum, aldığı eğitim, toplumsal statü ve roller, sahip oldukları bilgi ve inanç gibi birçok etken tarihçilerin görüşlerini etkilemektedir. Bu da tarihin nesnelliğini etkilemektedir. Bu çalışmada tarihin, Demir ve Acar'ın (1997) "Tarih, niceliksel zaman açısından geçmişte olup bitenleri, toplumların geçirdikleri dönemleri yer ve zaman belirterek anlatan, geçmişte yaşanan olaylar arasında nedensel ilişkiler kurmaya çalışarak bu ilişkileri belge ve kalıntılara dayandırarak sistematik olarak incelemeyi konu edinen bir disiplindir" (s.215) tanımı esas alınmıştır. Tanım ile aforizma iki farklı kavramdır. Tanım, herkes tarafından kabul edilirken aforizma, kişiye has düşünceleri ifade etmektedir. Yapılan bu çalışmada aforizmalar üzerinde durulmuştur.

Literatür incelendiğinde değişik gruplarda benzer çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar, öğrencilerin tarih anlayışları, tarihin anlamını nasıl cevapladıkları ile ilgilidir. Bu araştırmalarda, üniversite (Gökkaya, 2001) ve ilköğretim (Altun, 2014) gibi farklı öğretim kademelerinde okuyan öğrencilere yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Yapılan bu araştırmalara bakıldığında, öğrencilerin tarih kavramını anlamlandırmalarına ilişkin detaylar görülmektedir. Kimi öğrenci tarihi, zaman olarak, kimi geçmiş gitmiş günler olarak, kimi ise bir ders, bir bilim olarak algılamaktadır. Yapılan bu araştırma ise

ortaöğretim öğrencilerine yönelik yapılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerine göre tarihin ne anlam ifade ettiği, hangi “Tarih Nedir?” aforizmasına katıldığı araştırılmıştır.

Türkiye’de tarih dersleri, tarihin tanımından başlayan ezberci bir eğitim üzerine kurulmuştur. Tarih, bu yüzden öğrenciler tarafından sıkıcı bir ders olarak görülmektedir. Uzun süre ezberden sonra kalıcı belleğe yerleştirilmesi beklenen tanım, kronoloji gibi ezbere dayalı bilgiler, öğrencilerin tarihe karşı olumsuz bir tutum geliştirmesine ve tarihe olan kaygılarının artmasına neden olmaktadır. Öğrenciler sevmediği dersten uzaklaşır. Bu yüzden öğrenciler tarihten uzaklaşmaktadır. Bu konuda öğretmenlere çok iş düşmektedir. Öğrencilerle kurulacak gerçek bir iletişim, aktivite ve etkinliklerle tarihe olan ilginin artmasını sağlayabilirler. Bu araştırma, öğrencilerin tarih aforizmalarına katılım durumlarının cinsiyete, yaşa (sınıf düzeylerine) ve lise türlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren bir çalışmadır. Böyle bir araştırma, ülkemizde tarihe olan ilgiyi artırmak ve farkındalık yaratmak maksadını taşımaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı; ortaöğretimde eğitim gören öğrencilerin (Anadolu lisesi, fen lisesi, endüstri meslek lisesi), farklı düşünürlerin “Tarih Nedir?” aforizmalarına ilişkin görüşlerinin bir değerlendirmesini ortaya koymaktır.

1.3. Problem Cümlesi

Ortaöğretimde eğitim gören öğrencilerin, farklı düşünürlerin “Tarih Nedir?” aforizmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.4. Alt Problemler

1. Lise öğrencilerinin, farklı düşünürlerin “Tarih Nedir?” aforizmalarına yönelik görüşleri genel olarak nedir?
2. Lise öğrencilerinin, farklı düşünürlerin “Tarih Nedir?” aforizmalarına yönelik görüşleri öğrenim gördükleri lise türlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin, farklı düşünürlerin “Tarih Nedir?” aforizmalarına yönelik görüşleri öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

4. Lise öğrencilerinin, farklı düşünürlerin “Tarih Nedir?” aforizmalarına yönelik görüşleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Lise öğrencilerinden “Tarih Nedir?” e dair aforizma yazmaları istendiğinde ne tür aforizmalar yazmaktadır? Öğrencilerin yazdığı aforizmalar, mevcut aforizmalarla karşılaştırıldığında durumları nedir?

1.5. Araştırmanın Önemi

Tarih, yüzyıllardır tüm dünyada iktidarların ya da iktidar olmak için uğraş verenlerin en etkili cephanesi olmuştur. Okullarda verilen tarih programlarını etkilemek ve yönlendirmek için büyük bir çaba sarf etmişlerdir. Kendi görüşlerinin meşruiyete büründürmek için tarihe özel bir önem vermişlerdir. Tarihçilerin desteğini alarak tarih eğitiminin pragmatik bir yaklaşımla ele alınmasını sağlamışlardır (Şıvgın, 2009). Bu durum Türkiye’deki tarih eğitimi için de geçerlidir. Tarih dersleri öğrencilerin zihinsel becerilerini, vatandaşlık bilincini geliştirir ve değerlerin öğretilmesi, yeni değerlerin oluşturulmasında da etkili bir rol oynar. Oluşturulan yeni değerler bireysel, kültürel veya evrensel içerikli olabilir (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Türkiye’de tarih eğitiminin, milli kimlik ve tarih bilinci oluşturmak, insanlığın geçmişten günümüze kadar yaşadığı olay ve olguları anlamak ve geçmiş tecrübelerden faydalanarak geleceği aydınlatmak, toplumsal dayanışmayı sağlamak, halkın desteğini kazanmak ve iyi bir vatandaş olmak gibi amaçları vardır. Tarih eğitiminin bu amaçlarının, tarih öğretim programında bulunan amaçlar ve Milli Eğitim’in genel amaçlarında belirttiği maddeler ile örtüştüğü görülmektedir.

Tarih, geçmişten beri tartışmalara açık bir kuldürdür. Kimisi tarihle ilgili olumlu düşünceler sarf ederken kimisi de olumsuz düşünceler ortaya atmıştır. Bu da tarihe farklılık ve zenginlik kazandırmıştır. Örgün eğitim kurumlarında öğrencilerin tarih konusunda farkındalıklarının artırılması için etkili bir eğitim planı yapılmalıdır. 9. sınıfa kadar tarihin tanımını bilmeden tarih dersi alan öğrenciler düşünüldüğünde, bu araştırmanın öğrencilere farklı bir bakış açısı kazandıracağı, aforizma ve tarih tanımı kavramlarını anlamalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca pragmatik tarih anlayışının öğrenciler üzerinde etkisini de bu araştırma sonucu görmek mümkündür. Bu araştırma ile öğrencilerin demografik yapıları göz önünde bulundurularak tarihe dikkatleri çekilmiş ve farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerde, cinsiyet, sınıf, okul türü gibi değişkenlerin bir farklılığa neden olup olmadığı araştırılmıştır. Bu çalışmanın, liselerde öğrencilerin tarihe

olan felsefi yaklaşımları açısından, uygulanan survey tekniği ile elde edilen bulgular ve sonuçlar bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma, ileride tarih aforizmaları alanında yapılacak olan araştırmalara veri sağlama konusunda da önemli bir yere sahiptir.

YÖK'ün "Ulusal Tez Merkezi" sitesinde "çeşitli değişkenlere göre" konu başlığı ile yapılan literatür taraması sonucu 118 adet tez çıkmaktadır. Bu tezlerin geneli spor, müzik, eğitim ve coğrafya alanları üzerinedir. Bu kategoride "tarih" alanında kapsamlı bir başka çalışma daha bulunmamaktadır. Ayrıca "aforizma" konu başlığında arama yapıldığında da yine bu çalışmanın, tarih alanında tek olduğu görülmektedir. Bu da bu araştırmanın başka bir önemini ortaya koymaktadır.

1.6. Varsayımlar

Bu araştırmanın dayandığı varsayımlar şunlardır:

1. Seçilen ortaöğretim okullarının ülke genelindeki diğer Anadolu lisesi, fen lisesi ve endüstri meslek liselerinin genel yapısını yansıtabilecek bir yapıya sahip olduğu düşünülmektedir.
2. Uygulanan anketin araştırmanın amacına ve konusuna uygun olduğu, anket sorularını cevaplayan öğrencilerin gerçeği yansıtır bir şekilde cevap verdikleri kabul edilmiştir.
3. Araştırmada katılımcı sayısının, araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini sağlayacak büyüklükte olduğu varsayılmaktadır.
4. Uzman görüşleri ile geliştirilen anketin ve örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu varsayılmaktadır.
5. Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulanan anket maddelerine verdikleri cevapların gerçeği yansıtacağı varsayılmaktadır.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları şu şekilde belirlenmiştir:

- 1.) Bu araştırma "Tarih Nedir?" konusunda yapılacak ölçme aracı ile,
- 2.) Değerlendirmeye alınan tarih aforizmaları ile,

- 3.) Araştırma kapsamında farklı liselerde okuyan öğrencilere yapılacak bir anket uygulaması ile,
- 4.) Ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri lise, okudukları sınıf, cinsiyet, vd. önemli değişkenleri ile,
- 5.) 2018-2019 eğitim - öğretim döneminde resmi ortaöğretim kurumlarının 1., 2., 3. ve 4. sınıfları ile,
- 6.) Araştırmanın örneklemini, Mersin ili Tarsus ilçesindeki MEB'e bağlı Fatih Anadolu Lisesi, Sesim Sarpkaya Fen Lisesi ve Tarsus Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'nde öğrenim gören toplam 330 öğrenci ile,
- 7.) Araştırmada uygulanan ölçekten toplanan veriler ile sınırlı tutulacaktır.

1.8. Tanımlar

Absolutizm (Mutlakçılık): Yönetimdeki tüm yetkilerin tek bir kişinin elinde toplandığı siyasi rejimdir (Timuçin, 2004, s.364).

Aforizma: “Özdeyiş, vecize. Bir ilkeyi, duyguyu ya da düşünceyi kısa ve kesin bir biçimde anlatan, genellikle kim tarafından söylendiği bilinen özlü söz” (Türk Dil Kurumu, 2011, s.29).

Agnotisizm (Bilinemezcilik): Mutlak bilgiye asla ulaşamayacağını öne süren bir öğretilerdir. İnsan beyninin deney dünyası haricinde bir bilgiye ulaşabilecek düzeyde olmadığını öne süren bir doktrindir (Timuçin, 2004, s. 81).

Altruizm (Özgecilik): Kendini başkalarının mutluluğuna adayıp, onların mutluluğunu kendine amaç eden bir eğilimdir. Egoizmin karşıtıdır (Timuçin, 2004, s.392).

Dualizm (İkicilik): Birbirinden bağımsız iki ayrı realitenin (ruh ve beden gibi) varlığını benimseyen bir öğretilerdir (Timuçin, 2004, s.271).

Emprizm (Amprizm- Deneycilik): Bilginin yalnızca deney yoluyla sağlanacağını ileri süren bir felsefi öğretilerdir. İnsanın doğuştan ya da deney dışında başka bir şekilde bilgiye ulaşamayacağını savunur (Timuçin, 2004, s.129).

Evolutionizm (Evrimecilik): Türlerin doğal dönüşümle birbirinden türediğini iddia eden felsefi ve bilimsel bir öğretilerdir. Evrimcilikte, bir yapı daha üst bir yapıya geçer (Timuçin, 2004, s.211).

Hermeneutik: Wilhelm Dilthey'in ortaya attığı yorum bilimi görüşüdür ve yorumlanacak olana ilgi duymayı kapsar (Orman, 2017).

Historia: İlk kez Jean Bodin (1530-1596) Historia'yı "geçmişteki olayların doğru anlatımı" olarak tanımlar. Bu tanım 20. yüzyıla kadar tarih filozoflarının, tarih bilimini anlatan tanımı olarak kalır (Özlem, 2015, s. 59).

Hümanizm (İnsancılık): İnsanı daha iyi bir yaşama ulaştırmayı hedef haline getirmiş bir öğretilerdir. (Timuçin, 2004, s. 286).

İdealizm (Ülkücülük): Varlığın zihinde anlam kazandığını savunan bir öğretilerdir. Tüm varoluşları düşünceye indirger. Kısaca düşünce temellidir. Maddenin gerçek olmadığını, bir yansıma olduğunu savunur (Timuçin, 2004, s.484).

Materyalizm (Maddecilik): Maddeden başka bir gerçeğin bulunmadığını savunan bir öğretilerdir. Tüm gerçekliği maddeye indirger. Hiçbir metafiziksel kavramı kabul etmez (Timuçin, 2004, s.348).

Monizm (Bircilik- Tekçilik): Her şeyin tekten var olduğunu savunan bir öğretilerdir. Yalnızca maddeyi ya da yalnızca ruhu varsayar (Timuçin, 2004, s.458).

Optimizm (İyimserlik): Evrenin iyiliklerle dolu olduğuna ve kötülüğü bastırdığına inanan bir öğretilerdir. Her şeyi iyiye yorma eğilimidir (Timuçin, 2004, s.303).

Panteizm (Tümtanrıcılık): Tek gerçek varlığın tanrı olduğu ve dünya ile özdeş olduğunu savunan felsefi bir öğretilerdir. Dünyayı tanrının bir türevi olduğunu varsayar (Timuçin, 2004, s.253).

Plüralizm (Çoğulculuk): Evrenin tek bir varlıktan değil, birçok varlıktan türediğini varsayan bir öğretilerdir. Tekçiliğin karşıtıdır (Timuçin, 2004, s.111).

Pozitivizm (Olguculuk): Metafiziği dışlayan, bilgide olgular dünyasını esas alan bir öğretilerdir. Olumcu felsefe olarak da bilinen bu öğreti, gerçek verilerden (deneyle elde edilebilecek bilgiler) yola çıkarak düşüncenin birliğine ulaşmayı hedef edinir. Bilimsel bilginin en sağlam bilgi olduğunu savunur (Timuçin, 2004, s.376).

Pragmatizm (Faydacılık- Pragmacılık): Sonuçları değerlendirirken sağlayacağı faydaya bakan felsefi öğretilerdir. Bir önermenin geçerliliğini onun yararlı olmasına bağlar. Bu durumda biri için doğru olan diğeri için yanlış olabilir (Timuçin, 2004, s.403).

Rasyonalizm (Akılcılık- Uşçuluk): Bilgi edinmede aklın en önemli belirleyici olduğunu savunur. Deneyciliğin karşıtıdır. Deney olmadan da akıl sayesinde bilgiye ulaşılabilirliğini savunur (Timuçin, 2004, s.478).

Realizm (Gerçekçilik): Varlığın düşünceden bağımsız olduğunu ileri süren bir öğretilir. Nesnelerin varoluşları ve neye benzedikleri bizden bağımsızdır. Realizm, insanoğlu bilmese de nesneler vardır ve gerçektir teorisiyle hareket eder (Timuçin, 2004, s.228).

Tarih Aforizması: Tarih ile ilgili bir düşünürün sözü.

Tarih: “Tarih, niceliksel zaman açısından geçmişte olup bitenleri, toplumların geçirdikleri dönemleri yer ve zaman belirterek anlatan, geçmişte yaşanan olaylar arasında nedensel ilişkiler kurmaya çalışarak bu ilişkileri belge ve kalıntılara dayandırarak sistematik olarak incelemeyi konu edinen bir disiplindir” (Demir ve Acar, 1997, s.215).

Teizm (Tektanrıcılık): Tek bir tanrının var olduğunu ve dünyanın yaratılma sebebinin o olduğunu ileri süren dinsel bir öğretilir. Teizme göre tanrı canlıdır ve dünyadan ayrıdır (Timuçin, 2004, s.454).

Voluntarizm (İstemcilik): Evrenin özünü isteme dayandırır. Duygunun, isteğin düşünceden önce geldiğini savunan bir öğretilir (Timuçin, 2004, s. 296).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Tarih Nedir?

Tarih kelimesinin kökü eski Yunana dayanmaktadır. Batı dillerinde tarih, Grekçe “Istoria, Istorein” kelimesinden gelir. Yunanca “bildirme”, “haber alma yoluyla bilgi edinme” anlamına gelir. Tarih kavramı, coğrafya, bitki, fizik, astronomi, doğa bilgisi ve hayvan bilgisi olarak da kullanılmıştır. Tarih, ilk kez Herodot tarafından “insan ve insan topluluklarının başından geçenleri kaydetme yoluyla edinilen bilgi” anlamında kullanılmıştır. Sümerler, M.Ö. 3000’lerde yaptıkları ticari işlemleri yazılı işaretlerle tabletlere kazıyarak bilmeden de olsa tarihi belgelemeye başlamışlardır” (Gökkaya ve Yeşilbursa, 2008, s. 1). Böylece karşımıza yeni bir tarih tanımı çıkmıştır: “Tarih, niceliksel zaman açısından geçmişte olup bitenleri, toplumların geçirdikleri dönemleri yer ve zaman belirterek anlatan, geçmişte yaşanan olaylar arasında nedensel ilişkiler kurmaya çalışarak bu ilişkileri belge ve kalıntılara dayandırarak sistematik olarak incelemeyi konu edinen bir disiplindir” (Demir ve Acar, 1997, s.215).

İnsanın “acaba ne oldu ve ne olacak” gibi düşünceleri onu araştırmaya yöneltmiş ve bu araştırma da tarih bilimini ortaya çıkarmıştır. Tarih özellikle on dokuzuncu yüzyılda modern bir bilim dalı haline geldi. Daha önceleri sadece var olanı kronolojik bir sıra halinde verilen rivayetçi bir anlatıma dayalı olan tarih bilimi, on dokuzuncu yüzyılda dün ile bugün arasındaki ilişkiyi kurarak, yarınla ilgili fikirler ileri sürmeyi amaçlayan bir bilim dalı haline gelmiştir (Eroğlu, 2002).

Tarih, geçmişi kendine has yöntemlerle inceleyen ve onu gelecek nesillere aktaran, geçmişi ile gelecek arasında bir köprü niteliği taşıyan bir bilimdir. Tarih eğitimi alan öğrenciler, geçmişin ışığıyla günümüzü daha iyi değeriendirirler. Tarih eğitimi ile öğrenciler, tarihsel olay ve olgulara sebep olan durumları o günkü şartlara göre değeriendirebilir, bunların günümüze yansımalarını eleştirip analiz edebilir ve yorumlayabilirler. Zaman içinde değerişimi, sürekliliği, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel etkileşimleri kavrayabilirler. Ayrıca bugünü oluşturan ve geleceğin şekillendirilmesine katkı sağlayan insanların, fedakârlıkların, olayların, çatışmaların ve beraberliklerin vatandaşlık bilincinin ve milli kimlik oluşmasına etkileri hakkında bilgilenmiş olurlar. Kısaca tarih dersleri, milli ve evrensel değerieleri sahiplenene, milli şuur kazanmış bir nesil yetiştirmeyi amaçlar (MEB, 2018, s. 11).

Tarihçilerin ideolojik ve bilimsel anlayışlarıyla felsefi yaklaşımlarına göre birçok tarih tanımı yazılmıştır. Bununla birlikte tanımlar ve verilen aforizmalar tarihi etkilemiştir. Peki, bu durumda tarih nesnelliliğini ne kadar koruyabilmiştir? Tarihçiler, olguları tespit ederken veya analizlerini yaparken nesnel olacağını savunurlar. Ama ne kadar başarılı olurlar? Tarih, toplum için faydalı bir bilimdir fakat insanları etkilemek ve yönlendirmek için kullanılan en önemli araçlardan biri olduğu da bilinen bir gerçektir. Tarih, onu kullanan kişinin emrine amade olan, hangi amaçla kullanılacağına efendisinin karar verdiği bir köle gibidir (Demircan, 2007). Tarihi insanlar yapar ama tarihçiler yazar. Tarihçinin yaşadığı evre, aldığı eğitim, inançları, kültürü, statüsü, rolleri, yaşadığı dönemde olan olaylar, geçmişte olan olaylara bakış açısı tarihçiyi ve dolayısıyla da tarihi etkiler. Bu da tarihin nesnel bir bilim olmadığını düşündürebilir.

2.2. İlkokuldan Liselere Müfredatta Tarih Eğitimi

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından itibaren ağdaş bir devlet yaratmak ve milli şuura sahip, vatansever bireyler yetiştirmek amacıyla Atatürk ve silah arkadaşları, eğitim alanında birçok yenilikler yaptı. Öncelikle 1924 yılında ıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile birlikte tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Tarih disiplinine verilen önemden ötürü tarih eğitimi alanında da yeni reformlar yapıldı. Yapılan bu yeniliklerle birlikte ilköğretim tarih müfredat programında 1924 ve 1926 yılları arasında değerişikliğe gidildi. 1926'dan itibaren ders kitabı hazırlama ve basımı sorumluluğu Milli

Talim ve Terbiye Dairesi'ne verildi. 1930'lerde tarih öğretimi ile alakalı bir karar alındı ve Türk Tarih Tezi yürürlüğe konularak ilk ve ortaöğretim tarih kitapları bu teze dayalı olarak yazılmaya başlandı. Mehmet Fuat Köprülü, İhsan Şerif Saru, Ahmet Halit Yaşaroğlu gibi önemli tarihçiler tarafından ilkokul tarih kitapları yazıldı. Ortaokul ve lise tarih derslerinde Ahmet Refik Altınay ve Ali Reşat Beylerin kitapları okutuldu. Ayrıca yükseköğretim programlarında da İnkılap Tarihi dersleri okutulmaya başlandı. 1924 programına göre dördüncü ve beşinci sınıflarda Genel Tarih ve Türk Tarihi okutulmaktaydı. 1926'da yapılan değişiklikle, ilk üç sınıfta Hayat Bilgisi dersi, dördüncü ve beşinci sınıflarda yine asıl tarih dersleri okutuldu. O dönem Milli Tarih anlayışıyla Türk tarihinin başlangıcından cumhuriyetin kuruluşuna kadar bir bütünlük içinde ders veriliyordu. İslam Tarihi'ne hiç yer verilmemiş, Osmanlı Hanedanı'na yapılan övgüler müfredattan çıkarılmıştı (Çapa, 2002). Tarih müfredatı 1970'lere kadar bu şekilde devam etti. 1970'lerden itibaren Türklerin İslam tarihindeki yerine de vurgu yapılmaya başlandı. Türkiye Cumhuriyeti laik bir devlet anlayışını benimsemiş olmasına rağmen Türk milliyetçiliğinin kuruluş dönemlerinde İslam ve milliyetçilik arasındaki kurulan sentezin izlerine İslam Tarihi derslerinde vurgu yapıldı (Aytekin, 2009, s. 29).

Günümüz Tarih Dersi Öğretim Programı (2018), önceki öğretim programlarının hataları ve eksiklikleri düzeltilerek hazırlanmıştır. Öğretim programının içeriği hazırlanırken Türk, İslam ve Anadolu tarihleri merkezinde olaylar ele alınmıştır. Öğrencilerin, tarihî olay ve olguları mekân, maddi manevi bağlam ve yapılarla ilişkilendirerek neden- sonuç ilişkisi içerisinde analiz etmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2018, s.11).

Tarih öğretimi, öğrencilerin geçmişten bugüne biriken mirası kavramalarını, tarihte yer edinen olay, olgu, kişi ve kurum bilgilerini kazanmalarını, yaşanan dünyanın bugünlere nasıl geldiğinin farkındalığını kazanarak tarih bilincini geliştirmeyi, temel değerleri kavrayarak bunları davranışlarına yansıtmalarını, tarih olay ve olguların etkileşimlerinin olduğunun farkına varılması hedefler. Aynı zamanda Türk milleti ve kültürünün geçmişten bugüne serüvenini takip edip anlamalarını, bir tarihi olayı değerlendirirken o günkü şartları dikkate alması gerektiğini, Türkiye'nin dünyadaki yerini ve rolünü bilmeyi, tarihi sorgulayarak çıkarımda bulunmalarını, tarihteki farklı düşüncelere saygı duymalarını ve milli kimliğin oluşarak tarihi mirasa sahip çıkan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2018, s.12).

Ülkemizde tarih öğretimi, okullarda 1, 2 ve 3. sınıfta okutulan ve 6 üniteden oluşan Hayat Bilgisi dersindeki “Ülkemizde Hayat” başlıklı ünite ile başlar. Öğrenciler, yönetim birimlerini ve şeklini, tarihi, doğal ve turistik yerlerin özelliklerini, ülke gelişimi için kendi görev ve sorumluluklarını, ortak kullanım alanlarını ve araçlarını korumayı, milli birlik ve beraberliğin önemini, ülkemizde yaşayan farklı kültürdeki insanlara saygı göstermeyi, Atatürk’ü ve ülkeye katkı sağlayan kişileri araştırmayı öğrenir (MEB, 2018, s. 26).

Milli Tarih ve Milli Coğrafya derslerinin yerini alan Sosyal Bilgiler dersi ülkemizde 4. sınıftan 7. sınıfa kadar okutulmaktadır. 8. sınıfta Sosyal Bilgiler dersi yerini İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine bırakır.

Tablo 1

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

SINIFLAR	4.SINIF			5.SINIF			6.SINIF			7.SINIF		
ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	SÜRE(DERS)	ORAN (%)	KAZANIM	SÜRE(DERS)	ORAN (%)	KAZANIM	SÜRE(DERS)	ORAN (%)	KAZANIM	SÜRE(DERS)	ORAN (%)
BİREY VE TOPLUM	5	12	11,1	4	14	13	5	12	11,1	4	12	11,1
KÜLTÜR VE MİRAS	4	14	13	5	18	16,6	5	22	20,4	5	30	27,8
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	6	20	18,5	5	18	16,6	4	14	13	4	15	13,9
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	5	16	14,8	5	14	13	4	12	11,1	4	12	11,1
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	5	18	16,6	6	18	16,6	6	18	16,6	6	15	13,9
ETKİN VATANDAŞLIK	4	14	13	4	12	11,1	6	16	14,8	4	12	11,1
KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	14	13	4	14	13	4	14	13	4	12	11,1
TOPLAM	33	108	100	33	108	100	34	108	100	31	108	100

Sosyal Bilgiler öğretim programı, haftada 3 ders saatine göre hazırlanmıştır ve 7 üniteden oluşmaktadır. Tabloda yer alan öğrenme alanlarından Kültür ve Miras’ta tarihin derinliklerine inilmektedir. Bu ünite, kültürel mirasa karşı duyarlı, aile birliğine önem veren, milli bilinci gelişmiş vatansever öğrenciler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bilim ve Teknoloji ünitesinde geçmişten günümüze bilimin serüveni ve toplumla olan bağı aktarılmaktadır. Bu ünite de doğal çevreye duyarlı, yenilikçi öğrenci yetiştirmeyi hedeflemektedir (MEB, 2018, s. 11).

Tablo 2

8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı

8.SINIF

ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE (DERS)	ORAN (%)
1-BİR KAHRAMAN DOĞUYOR	4	8	11,1
2-MİLLİ UYANIŞ: BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ATILAN ADIMLAR	8	18	25
3-MİLLİ BİR DESTAN:YA İSTİKLAL YA ÖLÜM!	7	14	19,5
4-ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE	9	12	16,7
5-DEMOKRATİKLEŞME ÇABALARI	3	6	8,3
6-ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI	3	6	8,3
7-ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ VE SONRASI	5	8	11,1
TOPLAM	39	72	100

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programı, haftada 2 ders saatine göre hazırlanmıştır. Bu derste cumhuriyetin temellerinin nasıl atıldığı ve sonrasında gelişen olaylar aktarılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile öğrencilere, Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurulmasına neden olan olayları, kuruluş sürecini, Atatürk ilke ve inkılapları hakkında kavram, beceri ve değerleri kazandırmayı hedeflemiştir. Ayrıca bu ders, öğrencilerin tarih bilincini kazanarak doğru analiz etme becerilerini kazandırmayı amaçlamıştır (MEB, 2018, s.9).

Ortaöğretimde tarih dersi 4 sınıf boyunca okutulur. 9. sınıfta tarihin tanımından başlayarak 12. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine kadar konular öğrencilere öğretilir. 12. sınıfta ise yeni kurulan devletin nasıl kurulduğu ve küllenmiş bir milletin küllerinden nasıl doğduğunu anlatır.

Tablo 3

9. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı

9. SINIF

ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE (DERS)	ORAN (%)
1-TARİH VE ZAMAN	3	6	8,3
2-İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ	6	16	22,2
3-ORTA ÇAĞ'DA DÜNYA	4	14	19,4
4-İLK VE ORTA ÇAĞLARDA TÜRK DÜNYASI	5	12	16,7
5-İSLAM MEDENİYETİNİN DOĞUŞU	5	12	16,7
6-TÜRKLERİN İSLAMİYETİ KABULÜ VE İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ	5	12	16,7
TOPLAM	28	72	100

9. sınıf tarih dersinde, tarihin başlangıcından başlayarak insanlığın ilk dönemleri, İlk ve Orta Çağ Tarihi, İslam'ın doğuşu ve ilk Türk-İslam Devletleri konularının öğretilmesi hedeflenmiştir. 9. sınıf tarih ders kitabı incelendiğinde ilk ünitesi olan “Tarih ve Zaman” adlı ünite, tarihin ne anlama geldiği ve tarihin insanlığın başlangıcından itibaren var olduğuna değinilmektedir. 9. sınıfa kadar tarih müfredatında tarihin tanımına hiç değinilmemesi dikkat çekmektedir. Öğrenciler liseye kadar tarihin tanımını bilmeden tarih eğitimi görmekteydiler. 9. sınıfın ilk ünitesi “Tarih ve Zaman”ın ilk konusu olan “İnsanlığın Hafızası Tarih” başlığı altında öğrencilere birkaç aforizma ve tarih tanımı verilmiştir. Bunlar sırayla şöyledir:

1. “Tarih, insanların ve insan topluluklarının başlarından geçenleri kaydetme yoluyla edinilen bilgilerdir.” Herodot (Kapar vd., 2018, s.13)
2. “Tarih gerçeği araştırmak ve olayların sebeplerini bulup ortaya koymaktır. Olayların ilkeleri incedir, nitelik ve sebepleri hakkındaki bilgi derindir.” İbn-i Haldun (Kapar vd., 2018, s.13)
3. “Tarih, hakikatte meydana gelmiş olaylarla ilgilidir. Gerçeğin ne olduğu belgelerde saklıdır ve gerçek ancak belgelerin eleştirisiyle ortaya çıkar. Belge yoksa tarih de yoktur.” Leopold von Ranke (Kapar vd., 2018, s.13)

4. “Tarih bir olayın sadece filan tarihte olduğunu bilmek değil geçmişte meydana gelen olayları değerlendirmek ve bu olaylardan ders almaktır.” Ahmet Cevdet Paşa (Kapar vd., 2018, s.13)
5. “Tarih, tarihçi ile olgular arasında kesintisiz karşılıklı bir etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur.” Edward Hallet Carr (Kapar vd., 2018, s.13)
6. “Gerçek bir tarih için kaynaklara gitmek, kaynakları iyi tenkit edip değerlendirmek gerekir.” Halil İnalcık (Kapar vd., 2018, s.13)
7. “Türk çocuğu, ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.” Mustafa Kemal Atatürk (Kapar vd., 2018, s.18)

Müfredatta bu kadar az aforizma verilmesi düşündürücüdür. Öğrencilere başka aforizma verilmeyişinden ve aforizma kavramının anlamına değinilmeyişinden ötürü öğrenciler aforizmanın ne olduğunu kavrayamayabilirler.

Önceden okullarda verilen tarih tanımı şu şekildeydi: “Geçmişteki olayların belgelere dayanarak, sebep-sonuç ilişkisi içinde, kronolojik olarak incelenmesine tarih denir” (Gökkaya ve Yeşilbursa, 2008, s. 2). Günümüzde 9. sınıf tarih ders kitabında verilen tarih tanımı ise şöyledir: “Tarih; toplumların başından geçen olayları zaman ve yer göstererek anlatan bunların sebep ve sonuçlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini ele alan sosyal bir bilimdir” (Kapar vd., 2018, s.14). Görüldüğü üzere tanımdan “belgeler aracılığı ile gerçekleştiği” ibaresi çıkarılmıştır. Tarih öğretmenleri bu ibareyi vurgulamazsa, müfredattaki tarih tanımında yer almadığı için öğrenciler, tarihin belgelere dayalı bir disiplin olduğunu kavrayamayacaktır. Her ne kadar Ranke ve İnalcık’ın aforizmalarında ‘belge’ kavramına değinilmişse de bu kavramın önemi üzerinde durulmadıkça, öğrenciler tarihin belgeler aracılığıyla yapıldığını öğrenemeyebilirler.

Tablo 4

10. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı

10. SINIF

ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE (DERS)	ORAN (%)
1-YERLEŞME VE DEVLETLEŞME SÜRECİNDE SELÇUKLU TÜRKİYESİ	6	12	16,6
2-BEYLİK TEN DEVLETE OSMANLI SİYASETİ (1302-1453)	6	14	19,4
3-DEVLETLEŞME SÜRECİNCE SAVAŞÇILAR VE ASKERLER	3	8	11,1
4-BEYLİK TEN DEVLETE OSMANLI MEDENİYETİ	4	10	13,8
5-DÜNYA GÜCÜ OSMANLI (1453-1595)	7	20	27,9
6-SULTAN VE OSMANLI MERKEZ TEŞKİLATI	2	2	2,8
7-KLASİK ÇAĞDA OSMANLI TOPLUM DÜZENİ	5	6	8,4
TOPLAM	33	72	100

10. sınıf tarih dersinde, Selçuklu Tarihi’nden Klasik Osmanlı Dönemi konularına yer verilmiştir.

Tablo 5

11. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı

11.SINIF

ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE (DERS)	ORAN (%)
1-DEĞİŞEN DÜNYA DENGELERİ KARŞISINDA OSMANLI SİYASETİ (1595-1774)	5	18	25
2-DEĞİŞİM ÇAĞINDA AVRUPA VE OSMANLI	3	10	13,8
3-ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE DENGİ STRATEJİSİ (1774-1914)	4	12	16,6
4-DEVİRİMLER ÇAĞINDA DEĞİŞEN DEVLET-TOPLUM İLİŞKİLERİ	5	18	25
5-SERMAYE VE EMEK	3	10	13,8
6-XIX VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN GÜNDELİK HAYAT	2	4	5,8
TOPLAM	22	72	100

11. sınıf tarih dersinde Osmanlı gerileme döneminden Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuna kadar geçen dönem anlatılmaktadır.

Tablo 6

12. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı

12.SINIF

ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE (DERS)	ORAN (%)
1-20. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ VE DÜNYA	4	12	16,7
2-MİLLİ MÜCADELE	7	18	25
3-ATATÜRKÇÜLÜK VE TÜRK İNKILABI	8	10	13,9
4-İKİ SAVAŞ ARASINDAKİ DÖNEMDE TÜRKİYE VE DÜNYA	3	6	8,3
5-II.DÜNYA SAVAŞI SÜRECİNDE TÜRKİYE VE DÜNYA	3	6	8,3
6-II.DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA TÜRKİYE VE DÜNYA	3	6	8,3
7-TOPLUMSAL DEVRİM ÇAĞINDA DÜNYA VE TÜRKİYE	3	8	11,2
8-21.YÜZYILIN EŞİĞİNDE TÜRKİYE VE DÜNYA	2	6	8,3
TOPLAM	33	72	100

Ortaöğretim 12. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi, küllerinden yeniden doğan bir milletin yeni bir devleti nasıl kurduğunu, Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmak için nasıl çaba gösterildiğini ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dünya devletleri arasındaki saygın yerini yeniden nasıl aldığını öğretmektedir. Ayrıca II. Dünya Savaşı ve sonrasında gelişen süreç de ele alınmıştır.

Okullardaki tarih eğitim müfredatı incelendiğinde geçmişten günümüze kadar milli tarih ışığında bir tarih müfredatı hazırlandığı ve hoşgörülü, demokratik, yurtsever, milli bilince sahip nesiller yetiştirmeyi amaçladığı görülmektedir.

2.3. Tarih Felsefesi Nedir?

Tarih bilimi tek başına hareket etmez. Tıpkı diğer bilimler gibi birçok bilim ile birlikte hareket etmektedir. Tarih ancak yöntemi, tarih eleştirisi ve yardımcı bilimlerin müdahalesiyle bilimsel olur (Halkin, 2014, s. 7). Coğrafya, felsefe, arkeoloji, antropoloji, sosyoloji, psikoloji, kronoloji, filoloji, ekonomi, siyaset, hukuk, etnografya, heraldik,

nüvizmatik gibi birçok bilim dalından tarih bilimi yararlanmaktadır. Yapılan bu çalışma kapsamında tarih-felsefe bilimleri arasındaki ilişkiye değinilmiştir.

Tarih ve felsefe dediğimiz zaman akla ilk olarak idealist felsefeci Hegel gelmektedir. Hegel (1837), *Tarih Felsefesi* kitabında, tarihin belli bir amaca ve hedefe göre okutulması gerektiğini savunmaktadır. Bunun bizdeki örneği; Osman Turan'ın (1969) *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*'dir. Millî, dinî ve insanî ülkülerle bir milletin, asırlarca, nasıl bir cihan hâkimiyeti fikri ile yükseldiğini, başka milletlere nasıl adalet dağıttığını, dünyaya nasıl nizam getirdiğini anlatır.

Tarih içerisinde, tarih felsefesi bağlamında, tarihin ne olduğu üzerine önemli tartışmalar ve görüşler oluşturulmuştur. Bu sebeple tarih ile ilgilenen bilim insanları felsefe ile de ilgilenmelidir. Tarih felsefesi üzerine Türkiye'de yapılmış birkaç özgün çalışma vardır ve onlardan da bu çalışmada yararlanılmıştır.

Tarih felsefesi ilk kez 18. yüzyılın sonlarında kullanılmıştır. Bir tarihçi olan Giambattista Vico (1668-1744) modern tarih felsefesinin temellerini atmıştır. Tarihin bilinmeyen dönemlerini araştırmış, destan ve mitolojileri tarihi belge olarak kullanmıştır. Buna rağmen tarih felsefesini ilk kullanan Vico olmamıştır. Tarih felsefesi kavramını ilk kez 18. yüzyılda Voltaire (1694-1778) tarafından kullanılmıştır. Daha sonra 19. yüzyılda pozitivistler tarafından kullanılmıştır. Onlara göre tarih felsefesi, olayların akışını yöneten genel yasaların bulunmasıdır. Hegel, Kant ve Herder de tarih felsefesini kullanan önemli filozoflardır. Alman düşünür Herder (1744-1803) tarafından bütün insanlık tarihini içine alan felsefi dünya tarihi yazılmıştır (Şulul, 2000).

Tarihin anlamına paralel olarak tarih felsefesi iki anlama gelmektedir. Birinci anlamı, yaşanmış geçmişin felsefesidir. Bu anlamında, geçmişteki olayların ne anlama geldiği sorgulanır, tüm dünya tarihine yönelik kapsayıcı bir felsefe sistemi kurmayı kendine amaç edinir. Evrenselci bir bakış açısıyla açıklanır. İkinci anlamı ise tarih biliminin felsefesidir. Tarihin ve tarihçinin bilgi edinme yöntemlerini sorgular, tarihsel bilgiyi eleştirir. Kısaca bilim ve metodoloji eleştirisidir (Özlem, 2015, s.17). Tarih biliminin felsefesi, bir disiplin olarak 19. yüzyılda ortaya çıkmış ve Alman Tarih Okulu çalışmalarıyla birlikte Herder'e bağlı kalmıştır. Yüzyılın sonlarına doğru Wilhelm Dilthey'in (1883) *Tin Bilimleri* adlı çalışması ile tarih bilimi temellendirilmeye çalışılmıştır. Böylece tarih felsefesi kurulmuş ve geliştirilmiştir (Özlem, 2015, s. 18).

Tarih felsefesi genel olarak iki yaklaşım altında toplanmıştır. Bunlardan ilki *geleneksel tarih felsefesi*, diğeri ise *kurgusal tarih felsefesidir*. Geleneksel tarih felsefesi anlayışına göre, tarih bir bütündür ve bir varlık alanını temsil eder. Oluşlar bütün ve evrensel, evrensel gerçeklik anlayışı hâkimdir. Kurgusal tarih felsefesi anlayışına göre, tarih yasa koyucudur, doğal bir süreçtir ve rastlantılarla yönetilmez. Hegel, Comte, Marx gibi filozoflar bu felsefe altında toplanabilir. Bu iki ana yaklaşımın dışında *çözümleyici tarih felsefesi* ve *eleştirel tarih felsefesi* yaklaşımları da oluşmuştur. Çözümleyici tarih felsefesi, tarihi bir bilgi olarak ele alır. Bilginin nasıl elde edildiğini sorgular, metodolojiyi eleştirir. Eleştirel tarih felsefesi ise tarihe eleştirel bir bakış açısı ile bakar. Geçmiş ve yaşananların doğruluğunu sorgular. Alman Tarih Okulu'nun etkisi altında kalan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre, Dilthey ve Simmel bu yaklaşımın altında toplanmıştır (Orman, 2017).

“Felsefe nedir?” sorusuna cevap arayan filozoflar daha sonra “bilgi nedir, varlık nedir?” gibi sorulara da cevap aramışlardır. Her filozof, farklı görüşler beyan etmiştir. Bunun neticesinde felsefi yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımların bazıları şunlardır:

Absolutizm (Mutlakçılık); yönetimdeki tüm yetkilerin tek bir kişinin elinde toplandığı siyasi rejimdir (Timuçin, 2004, s.364).

Agnostisizm (Bilinemezcilik); mutlak bilgiye asla ulaşamayacağını öne süren bir öğretilerdir. İnsan beyninin deney dünyası haricinde bir bilgiye ulaşabilecek düzeyde olmadığını öne süren bir doktrindir (Timuçin, 2004, s. 81).

Altruizm (Özgecilik); kendini başkalarının mutluluğuna adayıp, onların mutluluğunu kendine amaç eden bir eğilimdir. Egoizmin karşıtıdır (Timuçin, 2004, s.392).

Dualizm (İkicilik); birbirinden bağımsız iki ayrı realitenin (ruh ve beden gibi) varlığını benimseyen bir öğretilerdir (Timuçin, 2004, s.271).

Emprizm (Amprizm- Deneycilik); bilginin yalnızca deney yoluyla sağlanacağını ileri süren bir felsefi öğretilerdir. İnsanın doğuştan ya da deney dışında başka bir şekilde bilgiye ulaşamayacağını savunur (Timuçin, 2004, s.129). En önemli savunucuları John Locke ve David Hume'dur. John Locke'a göre insan doğduğunda beyni boş bir levhadan farksızdı. Deneylerle öğrenmenin gerçekleştiğini savunur.

Evolutionizm (Evrimsizcilik); türlerin doğal dönüşümle birbirinden türediğini iddia eden felsefi ve bilimsel bir öğretilerdir. Evrimsizcilikte, bir yapı daha üst bir yapıya geçer (Timuçin, 2004, s.211).

Hermeneutik; Yunan tanrısı Hermes kelimesinden türemiştir. Wilhelm Dilthey'in ortaya attığı yorum bilimi görüşüdür ve yorumlanacak olana ilgi duymayı kapsar. Asıl amacının ne olduğunu ortaya çıkarmayı ilke edinir (Orman, 2017).

Hümanizm (İnsancılık); insanı daha iyi bir yaşama ulaştırmayı hedef haline getirmiş bir öğretilerdir. (Timuçin, 2004, s. 286).

İdealizm (Ülkücülük); varlığın zihinde anlam kazandığını savunan bir öğretilerdir. Tüm varoluşları düşünceye indirger. Kısaca düşünce temellidir. Maddenin gerçek olmadığını, bir yansıma olduğunu savunur (Timuçin, 2004, s.484). En önemli savunucuları Platon ve Hegel'dir.

Materyalizm (Maddecilik); maddeden başka bir gerçeğin bulunmadığını savunan bir öğretilerdir. Tüm gerçekliği maddeye indirger. Hiçbir metafiziksel kavramı kabul etmez (Timuçin, 2004, s.348).

Monizm (Bircilik- Tekçilik); her şeyin tekten var olduğunu savunan bir öğretilerdir. Yalnızca maddeyi ya da yalnızca ruhu varsayar (Timuçin, 2004, s.458).

Optimizizm (İyimserlik); evrenin iyiliklerle dolu olduğuna ve kötülüğü bastırdığına inanan bir öğretilerdir. Her şeyi iyiye yorma eğilimidir (Timuçin, 2004, s.303).

Panteizm (Tüm tanrıçılık); tek gerçek varlığın tanrı olduğu ve dünya ile özdeş olduğunu savunan felsefi bir öğretilerdir. Dünyayı tanrının bir türevi olduğunu varsayar (Timuçin, 2004, s.253).

Plüralizm (Çoğulculuk); evrenin tek bir varlıktan değil, birçok varlıktan türediğini varsayan bir öğretilerdir. Tekçiliğin karşıtıdır (Timuçin, 2004, s.111).

Pozitivizm (Olguculuk); metafiziği dışlayan, bilgide olgular dünyasını esas alan bir öğretilerdir. Olumcu felsefe olarak da bilinen bu öğreti, gerçek verilerden (deneyle elde edilebilecek bilgiler) yola çıkarak düşüncenin birliğine ulaşmayı hedef edinir. Bilimsel bilginin en sağlam bilgi olduğunu savunur (Timuçin, 2004, s.376). En önemli savunucusu Auguste Comte'dir.

Pragmatizm (Faydacılık- Pragmacılık); sonuçları değerlendirirken sağlayacağı faydaya bakan felsefi öğretilerdir. Bir önermenin geçerliliğini onun yararlı olmasına bağlar. Bu durumda biri için doğru olan diğeri için yanlış olabilir (Timuçin, 2004, s.403). En önemli savunucuları William James, Schiller, John Dewey'dir.

Rasyonalizm (Akılcılık- Usçuluk); bilgi edinmede aklın en önemli belirleyici olduğunu savunur. Deneyciliğin karşıtıdır. Aklımızın her şeyi bilmesi için yeterli donanımda

olduğunu belirtir. Deney olmadan da akıl sayesinde bilgiye ulaşılabileceğini savunur (Timuçin, 2004, s.478). En önemli savunucuları; Sokrates, Platon, Aristoteles, Farabi, Hegel, Rene Descartes'dir.

Realizm (Gerçekçilik); varlığın düşünceden bağımsız olduğunu ileri süren bir öğretilir. Nesnelerin varoluşları ve neye benzedikleri bizden bağımsızdır. Realizm, insanoğlu bilmese de nesneler vardır ve gerçektir teorisiyle hareket eder (Timuçin, 2004, s.228). İdealizm karşıtıdır.

Teizm (Tektanrıcılık); tek bir tanrının var olduğunu ve dünyanın yaratılma sebebinin o olduğunu ileri süren dinsel bir öğretilir. Teizme göre tanrı canlıdır ve dünyadan ayrıdır (Timuçin, 2004, s.454).

Voluntarizm (İstemcilik); evrenin özünü isteme dayandırır. Duygunun, isteğin düşünceden önce geldiğini savunan bir öğretilir (Timuçin, 2004, s. 296).

2.4. Tarih Aforizması Nedir?

Tarih, on dokuzuncu yüzyıl itibariyle önem kazanmış ve birçok araştırmaya konu olmuştur. Her tarihçi, tarihi farklı tanımlamıştır. Kimi tarihçi, tarihi bir bilim olarak kabul ederken kimisi bunun aksini iddia etmiştir. Kimi, tarihi gereksiz görürken kimi, tarihin önemini vurgulamıştır. Bu tür tarihi yorumlar tanım veya aforizma olarak kayıtlara geçmiştir. Öğrencilerin tarih aforizmaları hakkındaki kendi felsefik görüşlerini gözlemlemek ve öğrencilerin tarih hakkındaki düşüncelerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, ilk olarak farklı tarihçilerin tarihe nasıl bir anlam yükledikleri göz önünde bulundurulmuştur. Öğrencilere verilecek aforizmalara geçmeden önce tarih tanımı ile tarih aforizması arasındaki fark kavranmalıdır.

Aforizma ile tanım birbirinden farklı iki kavramdır. *Aforizma*; Latince “aphorismus” kelimesinden gelmektedir. Çeşitli konulardaki düşünceleri, çarpıcı, bazen de mizahî bir şekilde onlarca kelimeyle ifade edilmeye çalışılanın kısa olarak sunulduğu, söyleyeni belli olan felsefî bir fikir yazısıdır. Batı'ya has bir söyleyiş biçimidir. Bizdeki vecizeye veya diğer anlamıyla özdeyişe benzer fakat biraz daha uzun ve felsefidir. Aforizmalarda ileri sürülen düşünceler başkalarının kabulünü beklemez, yazara has kanaatlerdir. Türk Edebiyatı'nın batılılaşma döneminde, Batı'daki örneklerinden etkilenen kimi yazarlarımız da aforizma benzeri denemeler yazmıştır. Bunların en ünlüsü, Cenap Şehabettin'in (1918)

Tiryaki Sözleri'dir (Karakaş, 2011, s. 16). Aforizmanın tanımından yola çıkacak olursak, *tarih aforizması*; tarih alanında, düşünürlerin söylediği özgün, çarpıcı ve etkili sözlerdir.

Tanım, bir kavramın niteliklerini eksiksiz olarak tek tek açıklayıp tarif eden yazılardır (TDK, 2011, s. 2131). Tanımın genel kabul görmesi gerekir. Yazarın kendisine has bir düşüncesi değil, herkesin kabul edebileceği bir düşüncedir. Örneğin; *Türk Dili Kurumu*'nun (2011) hazırladığı sözlüğe göre “Tarih; toplumları, milletleri, kuruluşları etkileyen hareketlerden doğan, olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkilenmeleri, her milletin kurduğu medeniyeti inceleyen bilimdir.” (s. 2139) bir tanım örneğidir. Tek tek açıklama yapılmış ve genel kabul görmüştür. Tanımın söyleyeni çoğu zaman belli olmayabilir ama aforizmanın söyleyeni bellidir. İkisi arasındaki en önemli fark budur. Tanımda niteliksel olarak tek tek açıklama yapılır, aforizmada açıklamak zorunda değildir. Tanım genel kabul görür ama aforizma kişinin düşüncesi olduğu için kimsenin kabul etmesine gerek duymaz. Örneklerle ikisi arasındaki fark daha iyi anlaşılacağı için bazı tarihçilerin tarih aforizmaları ve tarih tanımları şöyledir:

Güngör'e (2006) göre, “Tarih bir milletin hayatıdır; yani hayat içinde karşılaşılan ve büyük ölçüde başkalarınınkinden farklı olan şartların ve bu şartlara yapılan tepkilerin hikâyesidir; kültür ise bu tepkilerden doğan inanç, norm ve davranış özellikleridir”(s.18). Erol Güngör, kısaca tarihi bir milletin hayatı, milli kültürü ise tecrübeleri olarak görür. (Köseoğlu, 2006, s.177). Erol Güngör'ün bu söylemi bir aforizma örneğidir. Tamamen kişiye has, kendine göre bir yorumdur. Detay vermez, insanlar tarafından kabul edilmesine de ihtiyaç duymaz. İngiliz tarihçi Toynbee'ye göre (1978); “Tarih, yaşayan yaratıkların incelenmesi demektir” (s.104). Bu da bir tarih aforizması örneğidir. Her ne kadar tanım cümlesi gibi dursa da tamamen yazarın kendi düşüncelerini yansıttığından ötürü aforizma örneğidir.

Atsız'a göre (2015); “Tarih şuuru, milletlerin hâfızasıdır. Hâfıza nasıl, fert olarak insanların en küçükleriyle ihtiyaçlarında bulunmazsa, milletlerin de henüz çocuk sayılabilecek kadar genç yani kurulmamış olanlarıyla ihtiyaçlarında yani inkıza mahkûm olacak kadar çürüyenlerinde bulunmaz” (s.13). Bu da bir aforizma örneğidir.

Ceylan'ın (2016) belirttiği üzere “Tarih, gerçekçi bir biçimde insan toplumlarının yaşamlarını, ekinlerini, yaşadıkları yerleri ve dönemleri araştıran, inceleyen ve anlatan bir bilimdir” (s. 52). Bu bir tarih tanımıdır. Burada tarih ayrıntılarıyla açıklanmıştır ve herkes tarafından kabul görmektedir.

Togan’a göre (1985); “Tarih ilmi insanların zaman ve mekân çerçevesinde ortaya çıkardıkları gelişim hadiselerini, bunların şüursuz ilkel hallerinde, tabiat esirleri yahut toplumsal bir vücudun parçaları ve toplulukları sıfatıyla yaptıkları fiillerinde ortaya çıkmaları itibariyle ve toplum hayatında mevzubahis ayrı hallerde rol ve önemleri tayin ve tespit edilen psikofizik etkenlerin teşkil ettiği ilmî bağılıklar çerçevesinde araştırır ve tasvir eder” (s.13). Bu da bir tarih tanımıdır. Burada tarih ayrıntılarıyla açıklanmıştır.

Aforizmalar, günümüzde sıklıkla başvurulmuş bir anlatım biçimi haline gelmiştir. Edebiyatımızda geniş yer edinmiş, özellikle romanlarda sıklıkla bahsedilen bir formdur. Günümüzde birçok aforizma kitabı da mevcuttur. En meşhur aforizma kitapları; Franz Kafka’nın, Goethe’nin, Montaigne’nin, Nikola Tesla’nın, Nietzsche’nin, Halil Cibran’ın “*Aforizmalar*” adlı kitaplarıdır. Aforizma kitapları, eğitim hayatında da bir materyal olarak kullanılabilir. Öğrenciler hem bir olaya farklı açılardan bakabilir, tek bir bakış açısı oluşmaz hem de birden çok cümlelerin vermek istediği mesajı kısa ama derinliği çok olan bir cümlede sunabilmeyi sağlar. Aforizmaların akılda kalıcılığı daha fazladır. Öğrenmeyi kolaylaştırır. Bilgilerin bu yolla verilmesi daha etkili olur. Kimlik oluşumuna katkı sağlar. Yüzyıllardır var olmalarına rağmen tazeliklerini hiç kaybetmezler. Öğrencilerde ilgi ve merak uyandırır.

Bu çalışmada öğrencilere tarih ile alakalı 23 tane aforizma verilmiştir. Bu aforizmaların öğrencilerde merak uyandırdığı görülmüştür. Öğrenciler Carr’ın tarihin, “geçmişle günümüz arasında hiç bitmeyen bir diyalog” (Kütükoğlu, 2014, s. 2) olduğunu belirten aforizmasına mı, Paul Valery’nin tarihin, “insanlığın en tehlikeli icadı” olduğunu savunan (Güvenç, 1995, s. 11) aforizmasına mı sıcak bakmıştır? Öğrenciler bu ve bunun gibi hangi aforizmaya katılacaktır? Okulları, cinsiyetleri, sınıf düzeyleri görüşlerini etkileyecek mi? Bu ve bunun gibi sorular bu çalışma ile cevaplanmıştır.

Aşağıdaki tabloda verilen tarih aforizmaları öğrencilerin görüşlerine göre değerlendirilmiştir.

Tablo 7

Öğrencilere Ankette Verilen Aforizmalar

TARİH AFORİZMALARI	
1-	“Tarih ne güzel aynadır. Bugünkü uyanışı düne, geçmişe borçluyuz.” Mustafa Kemal Atatürk
2-	“Tarih, başka başka insanlara ve zamanlara rastlayan vakaların tekrarlamasından başka bir şey değildir.” François Rene de Chateaubriand
3-	“İnsan, tarihe her istediğini söyletebilir; çünkü ölümler itiraz edemezler.” Cenap Şahabettin
4-	“Tarih, tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur.” Edward Hallet Carr
5-	“Tarih değil, hatalar tekerrür eder.” 2. Abdülhamid
6-	“Tarih, sayısız yaşam öyküsünün özüdür.” Thomas Carlyle
7-	“Tarih bilmeyen diplomat, pusuladan anlamayan kaptana benzer, her ikisinde de karaya oturma tehlikesi, kaçınılmaz sonuçtur.” Ahmet Cevdet Paşa
8-	“Tarihte ilk kez dram olan bir olay, bir kez daha tekrarlanırsa komedi olur.” Karl Marx
9-	“Geçmiş inkâr edilemez; geçmişine taş atanın, geleceğine gülle atarlar.” Bahtiyar Vahapzade
10-	“Tarih, bir kâğıt parçası üzerine basılmış harflerden ibarettir, önemli olan tarih yapmaktır, yazmak değil.” Otto von Bismarck
11-	“Tarih acayip bir ihtiyardır. Bazılarına tam hakkını verir. Bazı değersizlerden çok bahseder. Bazı büyükleri hiç anmaz. Bazılarından da yalnız birkaç kelime söyler.” Hüseyin Nihal Atsız
12-	“Tarih, insanlığa özgürlüğün göz kırptığı alandır.” Wilhelm Dilthey
13-	“Tarihin en çekici ve esrarengiz tarafı, değişen çağlarla birlikte her şeyin tamamen farklılaşması, fakat hiçbir şeyin değişmemesidir.” Aldous Huxley
14-	“Tarih, birkaç hakiki resimle çok sayıda kopyanın bulunduğu bir resim galerisidir.” Alexis de Tocqueville
15-	“Tarih, belgeler aracılığıyla geçmişi yeniden kurma girişimidir.” İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu
16-	“Tarih, insanlığın en tehlikeli icadıdır.” Paul Valery
17-	“Geçmiş anımsayamayanlar onu tekrarlamaya mahkûmdur.” George Santayana
18-	“Tarihten hiçbir şey öğrenilemeyeceğini, tarihten öğreniriz.” Bernand Shaw
19-	“Suyu her gün artan sonsuz bir kuyu vardır; Tarih.” Raif Necdet Kestelli
20-	“Tarih, insanların düşlerinin en aydınlık olanlarını gerçekleştirmek için giriştikleri, umutsuz bir çabadan başka bir şey değildir.” Albert Camus
21-	“Tarihi olmayan ülke, mutlu bir ülkedir.” Montesquieu
22-	“Tarih; cinayetlerin ve felâketlerin bir tutanağıdır.” Voltaire
23-	“Tarih, uyanmaya çalıştığım bir karabasandır.” James Joyce

Verilen aforizmalar incelendiğinde, 2. aforizma olan “Tarih, başka başka insanlara ve zamanlara rastlayan vakaların tekrarlamasından başka bir şey değildir.”, 13. aforizma olan “Tarihin en çekici ve esrarengiz tarafı, değişen çağlarla birlikte her şeyin tamamen farklılaşması, fakat hiçbir şeyin değişmemesidir.” ve 14. aforizma olan “Tarih, birkaç hakiki resimle çok sayıda kopyanın bulunduğu bir resim galerisidir.” tarihin tekerrürden ibaret olduğunu vurgulamıştır. 1. aforizma olan “Tarih ne güzel aynadır. Bugünkü uyanışı düne, geçmişe borçluyuz.”, 5. aforizma olan “Tarih değil, hatalar tekerrür eder.” , 7. aforizma olan “Tarih bilmeyen diplomat, pusuladan anlamayan kaptana benzer, her ikisinde de karaya oturma tehlikesi, kaçınılmaz sonuçtur.”, 8. aforizma olan “Tarihte ilk kez dram olan bir olay, bir kez daha tekrarlanırsa komedi olur.”, 9. aforizma olan “Geçmiş inkâr edilemez; geçmişine taş atanın, geleceğine gülle atarlar.”, 12. aforizma olan “Tarih, insanlığa özgürlüğün göz kırptığı alandır.”, 17. aforizma olan “Geçmişi anımsayamayanlar onu tekrarlamaya mahkûmdur.”, 18. aforizma olan “Tarihten hiçbir şey öğrenilemeyeceğini, tarihten öğreniriz.” ve 21. aforizma olan “Tarihi olmayan ülke, mutlu bir ülkedir.” tarihin geçmiş ile gelecek arasında bir bağlantı olduğunu savunmuşlardır. 6. aforizma olan “Tarih, sayısız yaşam öyküsünün özüdür.”, 11. aforizma olan “Tarih acayip bir ihtiyardır. Bazılarına tam hakkını verir. Bazı değersizlerden çok bahseder. Bazı büyükleri hiç anmaz. Bazılarından da yalnız birkaç kelime söyler.”, 19. aforizma olan “Suyu her gün artan sonsuz bir kuyu vardır; Tarih.”, 20. aforizma olan “Tarih, insanların düşlerinin en aydınlık olanlarını gerçekleştirmek için giriştikleri, umutsuz bir çabadan başka bir şey değildir.” ve 22. aforizma olan “Tarih; cinayetlerin ve felâketlerin bir tutanağıdır.” tarihin bir yaşam öyküsünden ibaret olduğunu savunmuşlardır. 4. aforizma olan “Tarih, tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur.”, 10. aforizma olan “Tarih, bir kâğıt parçası üzerine basılmış harflerden ibarettir, önemli olan tarih yapmaktır, yazmak değil.” ve 15. aforizma olan “Tarih, belgeler aracılığıyla geçmişini yeniden kurma girişimidir.” belgelere dayanarak tarihi tarihçilerin yeniden yaptıklarını vurgulamıştır. 16. aforizma olan “Tarih, insanlığın en tehlikeli icadıdır.” ve 23. aforizma olan “Tarih, uyanmaya çalıştığım bir karabasandır.” tarihi kaçırdığımız bir yer olarak görürken 3. aforizma olan “İnsan, tarihe her istediğini söyletebilir; çünkü ölümler itiraz edemezler.” tarihi yalanlardan oluşan bir yer olarak görmektedir. Genel olarak aforizmalara baktığımızda tarihin, geçmişten ders çıkarıp geleceğimizi inşa edeceğimiz bir bilim olduğu sonucuna varmaktayız.

Tablo 8

Olumlu Aforizmalar

ADI SOYADI	UYRUĞU	AFORİZMASI
Ahmet Cevdet Paşa	Türk	“Tarih bilmeyen diplomat, pusuladan anlamayan kaptana benzer, her ikisinde de karaya oturma tehlikesi, kaçınılmaz sonuçtur.”
Aldous HUXLEY	İngiliz	“Tarihin en çekici ve esrarengiz tarafı, değişen çağlarla birlikte her şeyin tamamen farklılaşması, fakat hiçbir şeyin değişmemesidir.”
Bahtiyar VAHABZÂDE	Türk	“Geçmiş inkâr edilemez; geçmişine taş atanın, geleceğine gülle atarlar.”
Edward Hallett CARR	İngiliz	“Tarih, tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur.”
George SANTAYANA	İspanyol	“İlerleme, değişmekten geçer ama bellek gücüne dayanır. Geçmişini anımsayamayanlar onu tekrarlamaya mahkûmdur.”
Hüseyin Nihal ATSIZ	Türk	“Tarih acayip bir ihtiyardır. Bazılarına tam hakkını verir. Bazı değersizlerden çok bahseder. Bazı büyükleri hiç anmaz. Bazılarından da yalnız birkaç kelime söyler.”
II. Abdülhamid	Türk	“Tarih değil, hatalar tekerrür eder.”
İsmayıl Hakkı BALTAÇIOĞLU	Türk	“Tarih, belgeler aracılığıyla geçmişini yeniden kurma girişimidir.”
Karl MARX	Alman	“Tarihte ilk kez dram olan bir olay, bir kez daha tekrarlanırsa komedi olur.”
Mustafa Kemal ATATÜRK	Türk	“Tarih ne güzel aynadır. Bugünkü uyanışı düne, geçmişe borçluyuz.”
Raif Necdet KESTELLİ	Türk	“Suyu her gün artan sonsuz bir kuyu vardır; Tarih.”
Thomas CARLYLE	İskoç	“Tarih, sayısız yaşam öyküsünün özüdür.”
Wilhelm DILTHEY	Alman	“Tarih, insanlığa özgürlüğün göz kırptığı alandır.”

Tablo 8’ de öğrencilere verilen aforizmaların olumlu olanları verilmiştir. Bu aforizmalar tarihe karşı olumlu ifadelerden oluştuğu için olumlu aforizmalar sınıfına dahil edilmiştir.

Tablo 9

Olumsuz Aforizmalar

ADI SOYADI	UYRUĞU	AFORİZMASI
Albert CAMUS	Fransız	“Tarih, insanların düşlerinin en aydınlık olanlarını gerçekleştirmek için giriştikleri, umutsuz bir çabadan başka bir şey değildir.”
Bernard SHAW	İrlandalı	“Tarihten hiçbir şey öğrenilemeyeceğini, tarihten öğreniriz.”
Cenap ŞAHABETTİN	Türk	“İnsan, tarihe her istediğini söyletebilir; çünkü ölümler itiraz edemezler.”
Charles de MONTESQUIEU	Fransız	“Tarihi olmayan ülke, mutlu bir ülkedir.”
F.R. CHATEAUBRIAND	Fransız	“Tarih, başka başka insanlara ve zamanlara rastlayan vak’aların tekrarlamasından başka bir şey değildir.”
James JOYCE	İrlandalı	“Tarih, uyanmaya çalıştığım bir karabasandır.”
Otto von BISMARCK	Alman	“Tarih, bir kâğıt parçası üzerine basılmış harflerden ibarettir, önemli olan tarih yapmaktır, yazmak değil.”
Paul VALERY	Fransız	“Tarih, insanlığın en tehlikeli icadıdır.”
Voltaire	Fransız	“Tarih; cinâyetlerin ve felâketlerin bir tutanağıdır.”
Alexis de TOCQUEVILLE	Fransız	“Tarih, birkaç hakiki resimle çok sayıda kopyanın bulunduğu bir resim galerisidir.”

Tablo 9’ da öğrencilere verilen aforizmaların olumsuz olanları verilmiştir. Bu aforizmalar tarihe karşı olumsuz ifadelerden oluştuğu için olumsuz aforizmalar sınıfına dahil edilmiştir.

2.5. Aforizma Sahiplerinin Bibliyografileri

Tablo 10

Aforizma Sahiplerinin Bibliyografi Tablosu

ADI SOYADI	UYRUĞU	D. TARİHİ	Ö. TARİHİ	MESLEĞİ
Ahmet Cevdet Paşa	Türk	1822	1895	Devlet adamı
Alexis de TOCQUEVILLE	Fransız	1805	1859	Devlet adamı
II. Abdülhamid	Türk	1842	1918	Devlet adamı
Mustafa Kemal ATATÜRK	Türk	1881	1938	Devlet adamı
Otto von BISMARCK	Alman	1815	1898	Devlet adamı
Albert CAMUS	Fransız	1913	1960	Edebiyatçı
Aldous HUXLEY	İngiliz	1894	1963	Edebiyatçı
Bahtiyar VAHABZÂDE	Türk	1925	2009	Edebiyatçı
Bernard SHAW	İrlandalı	1856	1950	Edebiyatçı
Cenap ŞAHABETTİN	Türk	1870	1934	Edebiyatçı
F.R. CHATEAUBRIAND	Fransız	1768	1848	Edebiyatçı
İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU	Türk	1886	1978	Edebiyatçı
James JOYCE	İrlandalı	1882	1941	Edebiyatçı
Paul VALERY	Fransız	1871	1945	Edebiyatçı
Raif Necdet KESTELLİ	Türk	1881	1937	Edebiyatçı
Charles de MONTESQUIEU	Fransız	1689	1755	Filozof
George SANTAYANA	İspanyol	1863	1952	Filozof
Karl MARX	Alman	1818	1883	Filozof
Voltaire	Fransız	1694	1778	Filozof
Wilhelm DILTHEY	Alman	1833	1911	Filozof
Edward Hallett CARR	İngiliz	1892	1982	Tarihçi
Hüseyin Nihal ATSIZ	Türk	1905	1975	Tarihçi
Thomas CARLYLE	İskoç	1795	1881	Tarihçi

Tablo 10’ da öğrencilere verilen aforizma sahiplerinin uyruğu, doğum ve ölüm yıl dönümleri ile meslekleri verilmiştir.

Tablo 11

Aforizma Sahiplerinin Görüşleri

AFORİZMA SAHİPLERİ	Absolutizm	Agnostisizm	Altruizm	Amprizm	Dualizm	Evolutionizm	Hermeneutik	Hümanizm	İdealizm	Materyalizm	Monizm	Optimizm	Panteizm	Plüralizm	Pozitivizm	Pragmatizm	Rasyonalizm	Realizm	Teizm	Voluntarizm
M. Kemal Atatürk		X	X	X	X				X							X		X	X	
II. Abdülhamid	X	X			X			X	X			X				X			X	
Ahmet Cevdet Paşa	X	X			X											X			X	
Bahtiyar Vahapzade		X	X	X	X				X							X			X	
Cenap Şehabettin	X	X	X		X											X			X	
H. Nihal Atsız		X	X	X	X				X							X		X	X	
İ. Hakkı Baltacıoğlu		X		X	X				X							X		X	X	
Raif Necdet Kestelli		X	X		X			X								X			X	
Albert Camus	X									X						X				
Aldous Huxley						X										X				
A. Tocqueville																X				
Bernand Shaw																X				
C. Montesquieu		X		X												X	X			
E. Hallet Carr																X	X			
F.R. Chateaubriand	X															X			X	
Voltaire																X	X	X		
G. Santayana										X	X					X				
James Joyce																X	X			
Karl Marx						X		X		X	X					X				
O. Bismarck	X															X				
Paul Valery																X				
Thomas Carlyle					X											X			X	
Wilhelm Dilthey							X		X							X	X			

Tablo 11’ de aforizma sahiplerinin felsefî görüşlerini verilmiştir.

2.5.1. Mustafa Kemal Atatürk (1881- 10.11.1938)

Cumhuriyetimizin kurucusu, kurtuluş mücadelemizin mimarı, başkomutan ve büyük bir devlet adamı olan Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK, 1881 yılında bugünkü Yunanistan sınırları içerisinde olan Selanik’te dünyaya geldi. Sırasıyla, Mahalle Mektebi, Şemsi Efendi Okulu, Selanik Mülkiye Rüştîyesi, Selanik Askeri Rüştîyesi, Manastır Askeri

İdadisi, Harp Okulu ve Harp Akademisi'ne gitti. 1893 yılında Askeri Rüştiye'de okurken matematik öğretmeni tarafından adına Kemal ilave edildi ve Mustafa Kemal adını aldı (Çelik, 2010, s.20).

1905 yılında ordudaki görevine kurmay yüzbaşı olarak başlayan Mustafa Kemal, Trablusgarp Savaşı'nda (1911-1912) Derne Komutanı Kurmay Binbaşı Mustafa Kemal olarak görev yaptı. Birinci Balkan Savaşı'na (1912-1913) katılmayan Mustafa Kemal İkinci Balkan Savaşı'na (1913) Bolayır Kolordusu Kurmay Başkanlığı görevine getirilerek katılmış ve Birinci Balkan Savaşı'nda kaybedilen bir kısım toprakların alınmasını sağlayan kuvvetlerden birisi olmuştur. Çanakkale Savaşları sırasında Conkbayırı Taarruzu'na 19. Tümen Komutanı olarak katılmış ve başarıları sayesinde 1915 yılında albay rütbesine yükseltilmiştir. 6-7 Ağustos 1915'te Arıburnu'nda albay rütbesi ile savaşan Mustafa Kemal, Anafartalar Grubu Komutanı olarak 10 Ağustos'ta Anafartalar Zaferi'ni kazandı. 11 Mart 1916 tarihinde Kolordu Komutanı olarak Muş-Bitlis-Diyarbakır cephelerinin komutanı olarak tayin edildi. 1 Nisan 1916'da tuğgeneralliğe yükseltildi. Ardından işgal altındaki Bitlis ve Muş topraklarına taarruz başlattı. 8 Ağustos 1916 akşamı Bitlis, 14 Mayıs 1917 tarihinde de Muş düşman işgalinden kurtuldu. Ardından Yıldırım Orduları Grubu Komutanı General Liman Von Sanders'in emrindeki 7. Ordu birliklerine atanmış ayrıca padişahın Onursal Yaveri unvanına da layık görülmüştür (Çelik, 2010, s.31). Ancak düşman kuvvetleri olan İtilaf Kuvvetleri 3 komuta altında toplanan Yıldırım Ordularını yenilgiye uğratmış ve bölgedeki Osmanlı hâkimiyetine son vermiştir. Alınan yenilgiler üzerine Mustafa Kemal İstanbul'a telgraf çekerek antlaşma yapılmasını ister ve ardından Mondros Mütarekesi yani barış antlaşması imzalanır. Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'nda yenik düşünce Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandı (Çelik, 2010, s.38). Bu antlaşma uyarınca vatan topraklarının işgalinin başlaması üzerine Mustafa Kemal, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak kurtuluşun ilk adımını atmış ve milli mücadeleyi Samsun'dan başlatmıştır. Sırayla Havza, Amasya, Erzurum ve Sivas'ta kongreler düzenleyerek halkı, milli mücadeleyi desteklemeye çağırdı. Mustafa Kemal, 23 Nisan 1920'de Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması ile Meclis ve Hükümet Başkanlığı'na seçildi. Sakarya Savaşı'nın kazanılmasının ardından, Gazilik unvanı ve Mareşallik rütbesi ile onurlandırıldı (Çelik, 2010, s.112). Mustafa Kemal ardı ardına Sakarya, Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nde büyük bir zafere imza atmıştır.

Mustafa Kemal, 29 Ekim 1923’de cumhuriyetin ilan edilmesi ile Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk cumhurbaşkanı oldu. 1927 yılında Nutuk adlı eserini yayınladı. 1934 yılında Gazi Mustafa Kemal’e Meclis tarafından Atatürk soyadı verildi (Çelik, 2010, s.151). Atatürk, gerçekleştirmiş olduğu inkılâplar ve inandığı ilkeleri ile Türkiye Cumhuriyeti’nin muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkmasını sağlamıştır. Büyük Türk Milliyetçisi Mustafa Kemal Atatürk, Türklüğün ve bu Türk Devleti’nin büyüüp, ilerlemesi için çaba sarf etmiştir. 10 Kasım 1938’de Dolmabahçe Sarayı’nda ölümsüzlüğü tatmıştır.

2.5.2. İkinci Abdülhamid (12.09.1842- 10.02.1918)

Osmanlı padişahlarından otuz dördüncüsü olan Sultan II. Abdülhamid Han, Sultan I. Abdülmecid ile Tiri Müjgan Sultan’ın oğlu olarak 12 Eylül 1842 tarihinde İstanbul’da dünyaya geldi. 1876 yılında Genç Osmanlılar tarafından meşrutiyeti ilan etmesi şartıyla tahta çıkarıldı. 23 Aralık 1876’da Kanuni Esasi’yi (ilk anayasa) ve meşrutiyeti ilan etti. 1877’de ilk Mebusan Meclisi’ni açtı. 93 Harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı bu dönemde oldu. Bu dönemde Sultan Abdülhamid, savaşı bahane göstererek meclisi kapatmış ve istibdat dönemini başlatmıştır. Savaş Berlin Anlaşması ile sona ermiştir. Ermeni sorunu bu dönemde ortaya çıkmıştır. Kendisine Ermeniler tarafından suikast düzenlenmiştir lakin II. Abdülhamit bu suikasttan kurtulmuştur. Eğitime çok önem verdi. Üniversiteler, güzel sanat akademileri, ziraat okulları, ticaret okulları, kız meslek okulları bu dönemde yapıldı. II. Abdülhamid, 23 Temmuz 1908’de İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin baskısı ile yeniden meşrutiyeti ilan etmiştir. Sultan Abdülhamid 33 yıl devleti yönetmiştir. 13 Nisan 1909 tarihinde 31 Mart Ayaklanması adı verilen tarihi olay ile tahttan indirilmiştir. 10 Şubat 1918’de vefat etmiştir (Suad, 2010, s. 100).

2.5.3. Ahmet Cevdet Paşa (22.03.1822- 25.05.1895)

Tarihçi, devlet adamı, mütefekkir olan Ahmet Cevdet Paşa, 22 Mart 1822 tarihinde Bulgaristan’ın Lofça kasabasında doğdu. İlk ve orta öğrenimini Lofça’da tamamladıktan sonra, İstanbul’da medrese eğitimi aldı. Zeki, çalışkan ve geniş bir bilgi yelpazesine sahip olan Ahmet Cevdet Paşa medresede iken hocalarına vekâlet etti. Fransızca ve Farsça öğrendi. Maarif, adliye, evkaf, ticaret, ziraat, dâhiliye nazırlığı gibi çeşitli devlet görevlerinde çalıştı. Vakanüvistik, diğer adıyla resmî tarih yazıcılığı yaptı. Osmanlı tarihini

anlatan *Tarih-i Cevdet* (1884) adlı eseriyle ün saldı. Ayrıca İbn-i Haldun'un *Mukaddime* (1377) adlı eserinin çevirisi de Ahmet Cevdet Paşa'ya aittir. 25 Mayıs 1895'te İstanbul'da vefat etti. Tarih yazımına çağdaş bir anlayış getirerek olayları neden-sonuç ilişkisi içinde yazdı. Ayrıca Türk dilinin yalınlaşması için çaba sarf etti. Eserlerinde, yazdığı döneme göre sade, kısa ve özlü cümleler kullandı. Edebiyatımıza; *Kavaid-i Türkiye* (1851) (Türk dil bilgisi, ders kitabı), *Mecelle* (1877), *Belagat-i Osmanîye* (1881) (Osmanlı edebiyatı bilgileri), *Tarih-i Cevdet* (1884) (12 ciltlik tarih kitabı), *Kırım ve Kafkasya Tarihçesi* (1891) gibi eserler kazandırmıştır (Öztürk, 2012, s. 24).

2.5.4. Bahtiyar Vahabzade (16.08.1925- 13.02.2009)

Türkiye'de milliyetçilerin hayranlıkla okuduğu, sevdiği bir yazar olan Bahtiyar Vahabzade, 16 Ağustos 1925 tarihinde Azerbaycan'ın Şeki kentinde doğdu. 9 yaşında ailesiyle birlikte Bakü'ye taşındı. İlk ve orta öğrenimini Bakü'de tamamladı. 1942 yılında başladığı Bakü Devlet Üniversitesi Filoloji Bölümü'nden 1947 yılında mezun oldu ve aynı bölümde öğretim üyesi olarak kaldı. 1964 yılında tamamladığı *Samet Vurgunun Hayat ve Yaratıcılığı* isimli monografisi ile filoloji doktoru unvanını aldı. 1980 yılında Azerbaycan İlimler Akademisi üyeliğine seçildi. Çok sayıda ilmi kongrelere katılmış, seyahatler yapmıştır. Birçok defa Türkiye'de bulunmuştur. Bahtiyar Vahabzade, 1960'larda başlayan özgürlük hareketine kayıtsız kalmayarak bu hareketin öncülerinden biri oldu. Bu konuda kaleme aldığı *Gülistan* (1959) isimli şiirinde, ikiye bölünen İran ve Rusya halkının yaşadığı felaketleri anlattı. Bu eserinden dolayı 2 yıllığına üniversitedeki görevinden uzaklaştırıldı. Buna rağmen yılmayarak halkının sıkıntılarını konu ettiği pek çok eserini yurt dışına kaçırarak yayınlanmasını sağladı. Eserlerinde genellikle özgürlük, yurt sevgisi, din gibi temalara değindi. Halkının yaşadıkları olayları, hisleri anlattı. Adeta onların duygularına tercüman oldu. Bu yüzden Azerbaycan'da *Halk Şairi* unvanına layık görüldü. Azerbaycan Türkçesi'ni temiz şekilde kullanmaya özen gösterdi. 1980 sonrası Azerbaycan'da milletvekili oldu. 13 Şubat 2009'da aramızdan ayrıldı. *Ömürden Sayfalar* (2000), *Vatan, Millet, Ana Dili* (2000), *Soru İşareti* (2002) gibi eserleri Türkiye'de basılmıştır. Eserleri sekizden fazla dile çevrildi. Yayınlanmış kırkı aşkın şiir kitabı, 11 ilmi eseri, 2 monografisi, çeşitli piyesler ve yüzlerce makalesi vardır (Konur, 2018).

2.5.5. Cenap Şahabettin (1870-13.02.1934)

Edebiyatçı Cenap Şahabettin, 1870 yılında Manastır'da dünyaya geldi. Plevne'de babasının şehit düşmesinden sonra İstanbul'a geldi. İlkokul ve ortaokulu Fevziye Mektebi'nde okudu. Daha sonra sırayla Gülhane Askeri Rüştiyesi, Tıbbiye İdadisi ve Askeri Tıbbiye'de okudu. Doktor yüzbaşı oldu. Paris'te 4 yıl cilt hastalıkları alanında uzmanlık yaptı. Yurda döndükten sonra Mersin, Rodos'ta doktorluk, Hicaz'da sıhhiye müfettişliği yaptı. 1914'te emekli oldu. Darülfünûn'da Türk Edebiyatı Tarihi dersleri okuttu. Kurtuluş Savaşı sırasında Kuva-yı Milliye'ye karşı olmasından ötürü öğrencileri tarafından istifaya zorlandı. Daha sonra cumhuriyeti destekledi fakat artık kimse yanında değildi. Yenilikçi bir şairdir. Sembolizmin Türkiye'deki öncüsü sayılır. Edebiyat'ı Cedide'nin önde gelen temsilcilerindendir. Edebiyatımıza, bu araştırmanın konusu olan aforizma örneği olarak *Tiryaki Sözleri*'ni (1918) kazandırmıştır. Bu eser yazarın tezatlı düşünme gücünü göstermesi açısından önemlidir. 13 Şubat 1934'te beyin kanaması nedeniyle İstanbul'da yaşamını yitirdi. Edebiyatımıza; *Tâmât* (1887), *Hac Yolunda* (1909), *Evrak-ı Eyyam* (1915), *Körebe* (1917), *Avrupa Mektupları* (1919), *Seçme Şiirleri* (1934), *Bütün Şiirleri* (1984) gibi birçok eser kazandırmıştır (Suad, 2010, s. 137).

2.5.6. Hüseyin Nihal Atsız (12.01.1905- 11.12.1975)

Türkçülüğün yılmaz savunucusu, yirminci asrın Kürşad'ı olarak adlandırılan Hüseyin Nihal Atsız, 12 Ocak 1905'te İstanbul'da dünyaya geldi. İstanbul Sultanisi'ni bitirdikten sonra Askeri Tıbbiye Okulu'na devam etti. 1930'da Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. 1931'de *Atsız Mecmua*'yı yayınlamaya başladı. Bu dergideki bazı yazıları nedeniyle üniversiteden uzaklaştırıldı. 1933'ten 1952'ye kadar Edebiyat Öğretmenliği ve kütüphanecilik yaptı. 1933-1934 arasında Türkçü bir dergi olan *Orhun Dergisi*'ni çıkardı. Orhun Dergisi de sakıncalı bulunup kapatıldı. 2. Dünya Savaşı sırasında güçlenen Turancı akımın öncülüğünü yaptı. Ekim 1943'te Orhun Dergisi'ni yeniden çıkarmaya başladı. 1944'te Irkçılık-Turancılık davasından tutuklandı. 17 ay sonra 1945'te aklanarak serbest bırakıldı. 1952'de Süleymaniye Kütüphanesi'ne görevlendirildi. Aynı yıl Orhun'u tekrar çıkardı. 1964-1975 yılları arasında *Ötüken Dergisi*'ni yayınladı. Ötüken'deki yazıları nedeniyle 1973'te bir kere daha cezaevine girdi. Ertesi yıl cumhurbaşkanının özel affıyla serbest bırakıldı. 11 Aralık 1975'te İstanbul'da yaşamını yitirdi. Şiir, roman ve araştırma alanlarında eser vermiştir. Türkçülük akımını destekleyen

Atsız Mecmua, Orhun, Orkun, Ötüken gibi Türkçü dergiler çıkarmış. Düşüncelerini bu dergilerde ortaya koymuştur. Atsız, yaşadığı onca olaya rağmen yılmadan Türklüğü savunmuş, tarihin karanlık sayfalarını aydınlatmış ve Türk Tarihi'ni yüceltmış önemli bir kişidir. Tarihi romanlar yazarak tarihimize büyük bir katkıda bulunmuştur. Irkçılık ve Turancılığa dayanan bir anlayışa sahip olan sanatçı eserlerinde din ögesine hiç yer vermemiştir. Dinin değil ırkın önemli olduğunu *Deli Kurt* (1958) adlı romanında özellikle belirtmiştir. *Dalkavuklar Gecesi* (1941), *Bozkurtların Ölümü* (1946), *Bozkurtlar Diriliyor* (1949), *Deli Kurt* (1958), *Z Vitamini* (1959), *Ruh Adam* (1972) gibi romanları, *Yolların Sonu* (1946) adlı şiir kitabı, *Türk Edebiyatı Tarihi* (1940), *Oruç Beğ Tarihi* (1973) gibi tarihi araştırma yazıları vardır (Sefercioğlu, 2005, s.88).

2.5.7. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu (28.02.1886- 1.04.1978)

Bir eğitimci, yazar ve aynı zamanda siyasetçi olan İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, 28 Şubat 1886 tarihinde İstanbul'da dünyaya geldi. Aslen Kırşehirli olan Baltacıoğlu'nun bazı kaynaklarda adı İsmail olarak geçmektedir. Sırasıyla Kışlaarkası İlkokulu, Fevziye Rüştüyesi, Vefa Lisesi, İstanbul Üniversitesi Tıbbiye Bölümü'nde eğitim gördü. Erkek öğretmen okulunda öğretmenlik ve çeşitli üniversitelerde dekanlık yaptı. Çeşitli konularda köşe yazısı, makale, inceleme ve araştırmalarının yanında oyun, öykü ve roman da yazdı. *Talim, Terbiye ve İnkılap* (1910) adlı kitabındaki devrimci tutumundan ötürü tepki aldı. Eğitime yeni bir soluk getiren Baltacıoğlu, okul tiyatrosu, karma öğrenim, kır gezintisi yapmış ve okullarda pedagoji dersleri vermiştir. 1943 yılında Afyonkarahisar'dan milletvekili seçildi. 1 Nisan 1978'de Ankara'da vefat etti. Edebiyatımıza; *Ölümler* (1939), *İnanmak* (1939), *Salt Çelebi* (1939), *Hayvanlar* (1939), *Akıl Taciri* (1940), *Kafa Tamircisi* (1940), *Andaval Palas* (1940), *Yalnızlar* (1942), *Türk'e Doğru* (1942), *Batak* (1942), *Kütük* (1946), *Dolap Beygiri* (1949), *Karagöz Ankara'da* (1949), *Küçük Şehit* (1961) gibi eserler kazandırdı (Öztürk, 2012, s. 80).

2.5.8. Raif Necdet Kestelli (1881- 1937)

Kestelli, 1881 yılında İzmir'de dünyaya geldi. Hayat hikâyesine dair kesin bilgiler bulunmamaktadır. Çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Resimli Kitap dergisinde, 'sanat sanat içindir' anlayışına karşı çıkarak 'sanat toplum içindir' anlayışını ileri sürdü. Fecri Âti

topluluğunu kuran ve ‘sanat sanat içindir’ anlayışını benimseyenleri eleştiren yazılar yazarak ün saldı. Edebiyatta öze dönüş ilkesini benimsedi. Yazıları, çevirileri, eleştirileriyle de edebiyatımıza renk kattı. Yeni roman gelişmelerinin içinde bir yeri olmayan romanlar da yazdı. 1937 yılında Londra’da vefat etti. Edebiyatımıza; *Uful* (1913), *Hayat-ı Edebiye* (1922), *Ziya ye Sevda* (1924), *Yirminci Asır* (1932), *Semavi İhtiras* (1933) gibi eserler kazandırdı (Kurdakul, 1973, s. 235).

2.5.9. Albert Camus (07.11.1913- 04.01.1960)

Özgürlüğün savunucularından olan Fransız yazar Albert Camus, Cezayir’de 7 Kasım 1913 tarihinde dünyaya geldi. 1923’te Cezayir ‘de felsefe bölümünde eğitim gördü. Ancak hastalığı yüzünden okulunu geç bitirebildi. Gazetecilik ve tiyatro ile uğraştı. Fransız Komünist Partisi’ne katıldı. Ancak Marksist yaklaşımlarından ötürü ihraç edildi. İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazilere karşı bir tutum sergileyerek Fransız direnişine katıldı. 1957 yılında Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazandı. Eserlerinin kahramanlarını genellikle mutsuz kişilerdir. 4 Ocak 1960 tarihinde trafik kazası sonucu hayatını kaybetti. *Düğün* (1938), *Yabancı* (1942), *Bir Alman Dosta Mektuplar* (1945), *Veba* (1947), *Doğrular* (1950), *Başkaldıran İnsan* (1951), *Düşüş* (1956), *Sürgün ve Krallık* (1957), *Mutlu Ölüm* (1971) gibi eserleri bulunmaktadır (Öztürk, 2012, s.110).

2.5.10. Aldous Huxley (26.07.1894- 22.11.1963)

İngiliz yazar, 26 Temmuz 1894’te İngiltere’de doğdu. Darwin’in savunucularından biri olan Thomas Henry Huxley’in torunudur. 16 yaşında geçirdiği bir rahatsızlık sonucu kör kalma noktasına gelmiştir. Bu hastalık sonucu içine kapanmış ve tıp eğitimini yarıda bırakarak öykü, şiir yazmaya başlamıştır. Zen Budizmine ilgi duymuştur. İlk romanı *Krom Sarısı*’dır (1921). En bilinen ve ününü pekiştiren eseri, *Cesur Yeni Dünya* (1932) adlı romanıdır. Annesinin ölümü, kardeşinin intiharı ve göz hastalığı onu derinden etkilemiştir. 22 Kasım 1963 tarihinde hayatını kaybetti. *Sese Karşı* (1928), *Maymun ve Öz* (1948), *Algi Kapıları* (1954), *Cennet ve Cehennem* (1956), *Ada* (1962) edebiyatta yankı uyandıran eserlerinden başlıcalarıdır (Woodcock,2007, s. 13).

2.5.11. Alexis de Tocqueville (29.07.1805- 16.04.1859)

Asıl adı Alexis-Charles-Henri Cl  rel de Tocqueville olan tarihçi ve d      r, 29 Temmuz 1805 tarihinde Fransa'nın başkenti Paris'te dünyaya geldi. Babası kralcı, annesi ise eski rejimi destekliyordu. Bu yüzden, çocukluğundan beri iki farklı d    nceyi de tanıma fırsatını buldu. Metz'deki kraliyet kolejinde felsefe okudu. Daha sonra Paris'te hukuk eğitimi aldı. 1827 yılında soylu ilan edildi ve Versailles Hukuk Mahkemesi'nde stajyer h  kim olarak göreve başladı. Bu esnada liberalizme büyük bir sempati duymaya başladı. Aristokrasinin mutlaka     ke  ini d      d  . Tocqueville'nin Amerika dikkatini çekmekteydi. Çünkü onu siyasi bir model olarak alıp Fransa'ya uygulamak istiyordu. Bu yüzden hapishane reformunu çalışmak bahanesiyle Amerika'ya gitti. Asıl amacı Amerika'nın siyasi gelişimi hakkında bilgi almaktı. Asıl   n  n   kazandıran çalışması olan *Amerika'da Demokrasi* (1835) bu seyahatten sonra yazıldı. Demokrasinin bugünkü temel niteliklerini kaleme aldı. Tocqueville, 1830'ların sonunda parlamentoda vekillik yapmaya başladı. Tocqueville, genel olarak sömürge ve kölelik olayları üzerinde duruyordu. Cezayir'in işgali üzerine meclis adına oraya gidip inceleme yaptı. Kanun tekliflerini hazırladı. Tocqueville, bu konuda liberal bir düşünceden ziyade ulusal çıkarları d      mekteydi. 1850'lerden sonra Louis-Napol  on'un darbesi ile siyaset hayatı bitti. *Amerika'da Demokrasi* (1835), *Eski Rejim ve Devrim* (1856) gibi önemli eserleri bulunmaktadır. Tocqueville, 16 Nisan 1859'da dünyaya veda etti. Arkasında mektuplar, notlar, yazılar, konuşmalar ve kitaplardan oluşan bir k  llyat bıraktı (Sağır &   zt  rk, 2010).

2.5.12. George Bernard Shaw (26.07.1856- 02.11.1950)

  rlandalı yazar, 26 Temmuz 1856'da Dublin'de dünyaya geldi. On dört yaşında okulu bırakmak zorunda kaldı. Yaşadığı sıkıntılara rağmen kendini geliştirdi. Resim sanatına ve sanat tarihine çocukluktan beri ilgi duydu. Edebiyata duyduğu ilgi ise onu gazeteci olmaya yönlendirdi. Resim, müzik, tiyatro üstüne yazdığı eleştirilerle ünlü oldu. Sosyalist bir ideolojiye sahiptir. Bu yüzden toplum sorunları ve ekonomi ile alakalı yazılar yazdı bu da onun   n  n   artırdı. Sosyalizmi anlatan demeçler verdi. En çok rağbet gören konferans  ı konumuna geldi. Fakat aynı başarıyı romanlarında elde edemedi. Kahramanları, toplumun sorunlarını, görüşlerini ve eleştirilerini yansıttı. En çok kabul gören eserleri oyunları oldu. Büyük tiyatro yazarlarından biri haline geldi. 1925'te Nobel Edebiyat   d  l  'n   kazandı

ama almadı. 2 Kasım 1950'de hayata veda etti. *Silahlar ve Adamlar* (1894), *Candida* (1898), *Caesar ve Kleopatra* (1901), *Pygmalion* (1912), *Ermış Jeanne* (1923), *Bir Çuval İncir* (1964), *Kırgınlar Evi* (1968) gibi eserleri bulunmaktadır (Öztürk, 2012, s.357).

2.5.13. Charles de Montesquieu (18.01.1689- 10.02.1755)

Asıl adı Charles Louis De Secondat, Baron de La Brede et de Montesquieu olan ünlü düşünür, 18 Ocak 1689'da Fransa'da doğdu. Doğa bilimleri üzerine eğitim aldı. Aynı zamanda bir avukat olan Montesquieu, *Kanunların Ruhü* (1748) adlı kitabıyla büyük bir üne kavuştu. Bu kitabı yazmak için uzun bir süre gezi ve gözlemler yaptı. Determinist bir yaklaşımla incelemelerde bulundu. Tıpkı doğayı inceler gibi toplumları da inceledi. Bağnaz bir grup tarafından bu eserine sert tepkiler yağdı. Kitaptan dini kurumların eleştirilmesinin kaldırılması istendi fakat Montesquieu kabul etmedi. Eserleri yasak kitap listesine alındı. Çağdaş anayasa hukukunun, güçler ayrılığı kuramıyla siyaset biliminin öncüsü sayıldı. 10 Şubat 1755'te Fransa'da öldü (Gürkan, 1989, s.9).

2.5.14. Edward Hallet Carr (28.06.1892- 03.11.1982)

Empirisizm tarihçiliğinin karşıtı olan İngiliz tarihçi Edward Hallett Carr, 28 Haziran 1892'de Londra'da dünyaya geldi. İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nda çalıştı. 1919'da İngiliz yetkili kuruluyla birlikte Versay'daki barış konferansına katıldı. Dışişleri Bakanlığı'nda, Sovyetler Birliği Dairesi'nde çalıştı ve buna bağlı olarak 1927'de Moskova'ya gitti. Daha sonra bu görevinden ayrıldı. Çeşitli üniversitelerde dersler verdi. *The Times* gazetesinde yayın yönetmen yardımcılığı görevini üstlendi. Daha sonra bu görevinden de ayrılarak Cambridge Üniversitesi'ne bağlı Trinity College'de akademisyen oldu. Carr, bu araştırmanın başlığında da yer alan tarihin ne olduğu ile ilgili olarak *What Is History? (Tarih Nedir?)* (1961) adlı eserinde tarih üzerine yapılmış her yorumu, her eseri incelemiştir. Farklı bir yöntem oluşturarak geleneksel tarih metotlarını ve ilkelerini reddeden bir tarih yazımının kurallarını anlatmıştır. 3 Kasım 1982'de Cambridge'de öldü. *Romantik Sürgünler* (1933), *Yirmi Yıllık Bunalım* (1939), *İngiltere Dış Politikası Üzerine Çalışma* (1939), *Barış Koşulları* (1942), *Sovyetlerin Batı Dünyası Üzerine Etkisi* (1946), *Planlı Ekonominin Temelleri* (1950), *Yeni Toplum* (1951), *Tek Ülkede Sosyalizm* (1958), *Tarih Nedir?* (1961), *Dostoyevski* (1973), *Bolşevik Devrimi 1-2-3* (1978), *Lenin'den*

Stalin'e Rus Devrimi (1979), *Napoleon'dan Stalin'e* (1980) gibi eserleri bulunmaktadır (Sağlam, 2009, s.7).

2.5.15. François Rene de Chateaubriand (04.09.1768- 04.07.1848)

Chateaubriand, 4 Eylül 1768 tarihinde Fransa'da doğdu. Fransız edebiyatının ilk romantik yazarlarından. Fransız edebiyatında romantizmin kurucusu sayılır. Fransa'da kralcı orduda subaylık yaptı. Berlin, Londra, Roma elçisi ve dışişleri bakanlığı yaptı. Eserlerinde genel olarak Hristiyanlığı yücelten ya da imkânsız aşkları anlatan, yoğun duyguların olduğu konulara yöneldi. Başta ülkemiz Türkiye olmak üzere dünyanın birçok ülkesini gezdi. 4 Temmuz 1848'de yaşamını yitirdi. *Atala* (1801), *Rene* (1802), *Paris'ten Filistin'e Yolculuk* (1811), *Napoleon Mezar Ötesinden Anılar* (1850) gibi eserleri vardır (Öztürk, 2012, s. 114).

2.5.16. Voltaire (21.11.1694- 30.05.1778)

Voltaire, 21 Kasım 1694'te Fransa'nın başkenti Paris'te dünyaya geldi. Asıl adı François-Marie Arouet'dir. Hukuk eğitimi aldı. Eleştirilerini korkusuzca dile getirmesi ve bunları kaleme alması yüzünden hapse girdi. Trajedi yazarı olduktan sonra Voltaire ismini kullanmaya başladı. Hapisten çıktıktan sonra da eleştirilerine devam etti. Bu yüzden Fransa'dan sürüldü. Eleştirileri yüzünden gittiği şehirlerden sürüldü. Edebiyat, tarih ve felsefe ile ilgilendi. Tıpkı Jean Jacques Rousseau gibi Fransız İhtilali'nin oluşmasını etkileyen düşünürlerden biridir. Düşünce ve vicdan özgürlüğünün savunuculuğunu yaptı. Eserlerinde sade bir dil, açık bir anlatımı tercih etti. 30 Mayıs 1778 tarihinde vefat etti. *Oedipe* (1718), *Henriade* (1723), *Brutus* (1730), *Zaire* (1732), *Felsefe Mektupları* (1734), *Felsefe Sözlüğü* (4 cilt) (1943), *Merope* (1743), *Zadig* (1747), *Candide* (1759) gibi eserleri bulunmaktadır (Öztürk, 2012, s.425).

2.5.17. George Santayana (16.12.1863- 26.09.1952)

Asıl adı Jorge Augustin Nicolas Ruiz de Santayana olan İspanyol filozof, 16 Aralık 1863'te İspanya'nın Madrid şehrinde dünyaya geldi. Harvard Üniversitesi'nde felsefe eğitimi aldı ve bu üniversitede akademisyen olarak kaldı. 1912 yılında Avrupa'da iken

annesini kaybetti. Oradan üniversiteye istifasını gönderdi ve bir daha Amerika'ya geri dönmedi. Birinci Dünya Savaşı sırasında Oxford'da idi. 1924 yılında Roma'ya temelli yerleşti. Santayana'nın felsefesi doğalcılık üzerindedir. Maddenin öteki alanlardan önce geldiğini savunur. 26 Eylül 1952 tarihinde Roma'da ölen Santayana, isteği üzerine oradaki Katolik mezarlığına defnedildi. *Güzellik Duygusu* (1896), *Şiir ve Din Yorumları* (1900), *Alman Felsefesinde Benlikçilik* (1916), *Son Püriten* (1935), *Egemenlikler ve İktidar* (1951) gibi eserleri bulunmaktadır (McCormick, 2003, s.1).

2.5.18. James Joyce (02.02.1882- 13.01.1941)

İrlandalı yazarın tam adı James Augustine Aloysius Joyce'dir. 2 Şubat 1882 tarihinde Dublin'de dünyaya geldi. Diğer öğrenciler gibi ilahiyat dersi almak yerine, dil eğitimi aldı. Yazıları ve şiirleri dergilerde yayımlandı. En meşhur yapıtı *Ulysses* (1984) romanıdır. Bu romanda, tarih aforizmalarından birisi olan “tarih uyanmaya çalıştığım bir karabasandır” ifadesi geçmektedir. Diğer meşhur eseri *Dublinliler*'dir (1914). Bu eseri büyük yankı uyandırmıştır. 1920'de yasaklanmış, 1922'de Paris'te kitap olarak basılmıştır. 13 Ocak 1941'de İsviçre'de ölmüştür. *Oda Müziği* (1907), *Dublinliler* (1914), *Sürgünler* (1916), *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* (1916), *Finnegans Wake* (1939), *Ulysses* (1984), *Giacomo Joyce* (1986), *Sanatçının Mektupları* (1991) bazı eserleridir (Yıldız, 2018).

2.5.19. Karl Marx (05.05.1818- 14.03.1883)

Alman siyaset bilimci, filozof, iktisatçı ve sosyolog olan Karl Marx, 5 Mayıs 1818'de Almanya'da dünyaya geldi. Berlin Üniversitesi'nde hukuk eğitimi aldı. Aynı zamanda tarih ve felsefe ile ilgilendi. Hegel'den etkilenmiştir. Hegel'in idealist tarih ideolojisinin aksine materyalist tarihi savunmuştur. Tarihin ekonomik çıkarlar ve kaynaklar üzerindeki sınıf mücadelesi olduğunu savunmuştur. Kuramsal çalışmalarıyla tanınır. Komünist ve kendi fikrini sistematikleştirdiği Marksist görüşe sahiptir. Marksizmin kurucusudur. Sınıfsız komünist bir toplum istediğini beyan etmektedir. *Komünist Manifesto* (1848) ve *Kapital* (1885) (sağlığının bozulması nedeniyle tamamlayamadı) en çok bilinen yapıtlarıdır. Alman hükümeti radikalleşen Marx'ı sürgüne gönderdi. Marx, 14 Mart 1883'te Londra'da öldü. *1844 Elyazmaları Ekonomi Politik ve Felsefe* (1844), *Kutsal Aile*

(1845), *Alman İdeolojisi* (1846), *Felsefenin Sefaleti* (1847), *Komünist Manifesto* (1848), *Ücretli Emek ve Sermaye* (1849), *Fransa'da Sınıf Savaşları* (1850), *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i* (1852), *Grundrisse* (1858), *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı* (1859), *Bay Vogt* (1860), *Ücret Fiyat ve Kâr* (1865), *Fransa'da İç Savaş* (1871), *Gotha Programı'nın Eleştirisi* (1875), *Kapital* (1885), *Artı Değer Teorileri* (1905) diğer yapıtları arasındadır (Lenin, 2003, s.11).

2.5.20. Otto von Bismarck (01.04.1815- 30.07.1898)

Alman devlet adamı olan Otto von Bismarck, 1 Nisan 1815'te Prusya'da doğdu. Prusya, şimdiki Almanya yokken, o dönemde en büyük Alman prensliği idi. Tam adı Otto Eduard Leopold von Bismarck-Schönhausen olan Bismarck, üniversitede hukuk eğitimi aldı. Rusya ve Fransa büyükelçiliği yaptı. Bismarck'ın en büyük hayali, Almanya'yı büyütüp güçlendirmektir (Altıntaş, 2012, s. 43). 1848 ihtilalini bastırmak için girdiği mücadelede muhafazakârların desteğini topladı ve 1. Wilhelm tarafından başbakan seçildi. Böylece siyasi hayatı başlamış oldu (Altıntaş, 2012, s.48). İlk icraatı meclisi dağıtmak olan Bismarck, kralın üzerinde başka bir güç tanımadığını beyan etti. Yaptığı savaşlarla Prusya'ya toprak katarak hem toprakların büyümesini hem de Alman birliğini sağladı. Bu sayede *Alman şansölyesi* (başbakan) unvanını aldı. Sınırları giderek genişleyen Almanya'nın başına 1. Wilhelm'den sonra gelen 2. Wilhelm zamanında gücünü, insanların desteğini iyice kaybetti ve istifa etti. Almanya'nın güçlü bir imparatorluğa dönüşmesinde en önemli rolü oynayan ve ilk şansölyesi Alman devlet adamı olan Bismarck, 30 Temmuz 1898'de öldü (Altıntaş, 2012, s.79).

2.5.21. Paul Valery (30.10.1871- 20.07.1945)

Ünlü düşünür, 30 Ekim 1871 tarihinde Fransa'da dünyaya geldi. Sembolizm akımının temsilcilerindendir. Hukuk eğitimi aldı. Daha sonrasında edebiyat, doğa bilimleri ve müziğe merak saldı. Düşlerinin şiirle gerçekleşmeyeceğini anlayarak edebiyat hayatına son verdi. Matematik ile ilgilenmeye başladı. Leonardo da Vinci'ye olan büyük hayranlığından ötürü *Leonardo da Vinci Yöntemine Giriş* (1919) adlı kitabını yayınladı. Ona göre, Leonardo da Vinci ideal insan tipiydi. Bir defter tutup her gün ona düşüncelerini yazdı. Daha sonra bunu yayınladı. *Defterler* (1965) adlı eseri bu şekilde ortaya çıktı. Eserlerinde

sembolizmin etkisini görmek mümkündür. 1937 yılında College de France' ta kendisi için açılan kürsüde şiir profesörü oldu. 20 Temmuz 1945'te öldü. Cenazesi devlet töreniyle kaldırıldı. *Mösyö Teste ile Bir Akşam* (1896), *Genç Parque* (1917), *Sanat Üzerine Yazılar* (1931), *Eupalinos ve Öteki Söyleşimler* (1992) gibi eserleri bulunmaktadır (Okumuş, 2015).

2.5.22. Thomas Carlyle (04.12.1795- 05.02.1881)

Tarihçi, filozof ve yazar olan Thomas Carlyle, 4 Aralık 1795'te İskoçya'da dünyaya geldi. Babası üstün zekâlı bir çocuk olduğu için onu, Edinburgh Üniversitesi'ne gönderdi. Babası onun papaz olmasını istiyordu fakat o bunu reddederek üniversiteyi bıraktı. Belli bir süre matematik öğretmenliği yaptı. Daha sonra kendini edebiyata ve felsefeye verdi. 1865'te Edinburgh Üniversitesi'nde rektör oldu. Bir yıl sonra karısının vefatından dolayı çok etkilendi ve yazıyı bıraktı. Bir Hristiyanlık mezhebi olan Calvinizm (Kalvinizm) onun dünya görüşünü şekillendirmiştir. Eserlerinde de bunun etkisi görülmektedir. Calvinizm'de, tanrının insanları doğuştan cennete veya cehenneme layık gördüğü inancı vardır. Bundan ötürü insanlar nereye gideceklerini anlamak için hep bir ipucu arayarak ömürlerini tüketirler. Eserlerinde Alman felsefesini, kültürünü ve dünya görüşünü İngilizlere tanıtmış, bunların İngiltere'deki temsilcisi aynı zamanda yaşadığı dönem boyunca İngiltere'nin entelektüel peygamberi olarak görülmüştür. En büyük eseri *Fransız Devrimi*'dir (1837). Bu eseri ile büyük bir üne sahip olmuştur. Carlyle, 5 Şubat 1881'de Londra'da öldü. *Terzi ve Yeniden Yapılan Dikiş* (1834), *Fransız Devrimi* (1837), *Kahramanlar ve Kahramanlara Tapınma* (1841), *Geçmiş ve Gelecek* (1843) başlıca eserleri arasındadır (Parla, 1983, s.1258).

2.5.23. Wilhelm Dilthey (19.11.1833- 01.10.1911)

Filozof Dilthey, 19 Kasım 1833 tarihinde Almanya'da dünyaya geldi. Felsefe eğitimi aldı. Tin bilimlerinin ve hermeneutik, Türkçe adıyla yorum biliminin filozofudur. Tinsel olayları deneyle bağdaştırmıştır. Dilthey, Alman idealizmini ve Alman Tarih Okulu tarihçiliğinin savunucularından biri olmuştur. Etkilendiği bu çerçevede tüm Batı bilim, sanat ve tarihini incelemiştir. Günümüzde bile onun bu çalışmasından daha iyi bir çalışma olmamıştır. Kant'ın bilgi kuramı ve varlık görüşünden etkilenmiştir. 1882 yılında

Berlin Üniversitesi'nde profesör oldu ve yaşamının geri kalanında burada çalışmalarını sürdürdü. Tinsel Bilimler adlı çalışmasında bilimlerin felsefi temelini araştırdı. Bu araştırma sonucunda *Tinsel Bilimlere Giriş* (1883) adlı kitabını yayınladı. 1 Ekim 1911'de hayata veda etti. Ölümünden sonra *Toplu Yazılar* dizisi için tüm eserleri toplanıp 1972 yılında 16 cilt olarak basılmıştır (Dilthey, 1999, s.8).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcı grubu, ölçme aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan yöntem ve teknikler ele alınmıştır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli, araştırmanın amacına yönelik gerekli ve birbirleriyle tutarlı analizlerin yapılabilmesi için imkânların uygun bir biçimde düzenlenmesidir (Karasar, 2012 s. 76). Araştırma modellerindeki amaç; eldeki problemi, bu problemle ilgili durumları, değişkenleri ve değişkenler arasındaki ilişkileri tanımlamaktır (Kurtuluş, 1998, s. 311). Araştırma modelleri tarama ve deneme modelleri olmak üzere ikiye ayrılır. Deneme modeli, araştırmacının denetimi doğrultusunda gözlenecek verilerin üretildiği ve neden-sonuç ilişkisi içerisinde bir sonuca varıldığı araştırma modelidir. Tarama modelleri ise, çok sayıda elemanlardan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir sonuca varmak için evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2012, s. 79). Tarama modelinde, araştırmaya konu olan olay ya da olgu var olduğu şekliyle betimlenir, müdahale edilmez, olanı olduğu gibi tanımlar. Bu model, en sık karşılaşılan ve tercih edilen bir modeldir. Öğrencilerin tarih aforizmalarına katılım durumlarının yaşlarına, cinsiyetlerine, sınıflarına ve okul türlerine göre etkisini araştıran bu çalışmada, var olanı olduğu gibi ortaya koymayı hedeflediği için tarama modeli uygulanmıştır. Birden fazla özelliğe ilişkin veri toplanarak arasındaki ilişkilerin

sorgulandığı tarama tipine ilişkisel tarama denir (Can, 2013, s. 9). Bu araştırmada veriler arasındaki ilişkiye de bakıldığından ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir.

Bu araştırma, aynı zamanda pozitivist bir araştırmadır. Bu yöntem ile araştırılan konuyla ilgili veriler toplanıp analiz edilir. Varsayımın doğruluğu ya da yanlışlığı ortaya konulur. Araştırma, uygulanan anket kâğıtlarıyla gerçekleştirilip, sonuçları sayısal verilerle ifade edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiler tespit edilip genellemeler yapılmıştır. Bu nedenle araştırma niceldir. Uygulanan anket, “survey” tekniği ile özdeştir. Survey, sosyal bilimlerde en çok kullanılan veri toplama tekniğidir. Nicel veriyi doğru bir biçimde aktarmaktadır. Anket çalışmaları, nicel yaklaşımın bir ürünü oldukları için genelde istatistik yöntemler kullanılır. Veriler sayısal rakamlara veya formüllere dayandırılır (Çepni, 2001, s. 40).

Bu araştırmada; uzman görüşleri doğrultusunda, katılımcılara cinsiyet, sınıf, yaş gibi bilgileri vermelerini isteyen giriş kısmı ile 23 maddeden oluşan 5’li Likert tipinde anket uygulanmıştır (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum).

3.2. Katılımcı Grubu

Tabakalı (katmanlı) örnekleme, sınırları belirlenmiş bir evrende alt birim gruplarının olduğu durumlarda kullanılır. Burada önemli olan, evren içindeki alt tabakaların varlığından yola çıkarak evren üzerinde çalışmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.105). Evrenin, araştırmanın bağımlı değişkeni üzerinde etkisi olabilecek şekilde benzeşik olmadığı durumlarda tercih edilmektedir. Tabakalı örneklemin amacı, alt grupların temsil edilmesini garanti altına almaktır. Örneğin, öğretmen tutumlarının coğrafi bölgelere göre değişimi üzerinde araştırma yapan bir araştırmacı, önce tüm öğretmenleri her bir coğrafi bölgede görev yapan öğretmenler olarak ayırarak araştırma evrenini alt evrenler şeklinde tabakalandırır. Ardından örneklemleri her bölgeden, o bölgedeki öğretmenleri temsil edecek öğretmenlerden seçer. Böylece tabakalı örnekleme yapmış olur (Can, 2013, s.26-27). Bu araştırma tabakalı (katmanlı) örnekleme yöntemine başvurularak hazırlanmıştır.

Araştırmanın katılımcı grubunu, 2018-2019 eğitim - öğretim yılı bahar dönemi, Mersin ilinin Tarsus ilçesinde MEB’e bağlı olan Fatih Anadolu Lisesi (125 kişi), Sesim Sarpkaya Fen Lisesi (122 kişi) ve Tarsus Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi’nde (83 kişi) eğitim gören toplam 330 katılımcı öğrenci oluşturmaktadır.

3.2.1. Öğrencilerinin Demografik Bilgileri

Öğrencilerin demografik bilgileri sayısal veriler ve yüzde dağılımları, tablolar ve açıklamalar eşliğinde verilmiştir.

Tablo 12

Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Erkek	181	54,8
Kadın	149	45,2
Toplam	330	100

Tablo 12' ye göre ankete 181 erkek 149 kadın olmak üzere toplam 330 öğrenci katılmış olup, bu sayının %54,8 ini erkek öğrenciler, %45,2'sini kadın öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 13

Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıfsal Dağılımı

	Frekans(f)	Yüzde(%)
9.Sınıf	80	24,2
10.Sınıf	87	26,4
11.Sınıf	82	24,8
12.Sınıf	81	24,5
Toplam	330	100

Tablo 13' teki neticeye göre, 10. sınıfların sayıca daha çok olduğu görülmektedir. 9. sınıflardan 80 kişi, 10. sınıflardan 87 kişi, 11. sınıflardan 82 kişi ve 12. sınıflardan 81 kişi ankete katılmıştır. Sınıfsal dağılım ile yaş dağılım tablosu aynıdır. Bu yüzden yer verilmemiştir. Buna göre, 14 yaşında olan öğrenci bulunmamaktadır. 9.sınıfların 15 yaşında, 10. sınıfların 16 yaşında, 11. sınıfların 17 yaşında ve 12. sınıfların 18 yaşında olduğu görülmektedir.

Tablo 14

Öğrencilerin Okul Tipi, Sınıf ve Cinsiyet Dağılımları

			Sınıf				
Cinsiyet			9	10	11	12	Toplam
Kadın	Okul tipi	Anadolu Lisesi	15	24	17	12	68
		Fen Lisesi	15	23	20	16	74
		Meslek Lisesi	3	0	0	4	7
		Toplam	33	47	37	32	149
Erkek		Anadolu Lisesi	15	10	16	16	57
		Fen Lisesi	13	12	10	13	48
		Meslek Lisesi	19	18	19	20	76
		Toplam	47	40	45	49	181
Toplam		Anadolu Lisesi	30	34	33	28	125
		Fen Lisesi	28	35	30	29	122
		Meslek Lisesi	22	18	19	24	83
		Toplam	80	87	82	81	330

Tablo 14 incelendiğinde, 330 öğrenciden 125'i Anadolu lisesinden, 122'si fen lisesinden, 83'ü endüstri meslek lisesinden ankete katıldığı görülmektedir. Anadolu lisesinin 125 kişisini 68 kız, 57 erkek oluşturmaktadır. Anadolu lisesinde 9. sınıfta 15 kız, 15 erkek öğrenci olmak üzere toplam 30 kişi, 10. sınıfta 24 kız, 10 erkek öğrenci olmak üzere toplam 34 kişi, 11. sınıfta 17 kız, 16 erkek olmak üzere toplam 33 kişi, 12. sınıfta 12 kız, 16 erkek olmak üzere toplam 28 kişi bulunmaktadır. Fen lisesinin 122 kişisini 74 kız, 48 erkek oluşturmaktadır. Fen lisesinde 9. sınıfta 15 kız, 13 erkek öğrenci olmak üzere toplam 28 kişi, 10. sınıfta 23 kız, 12 erkek öğrenci olmak üzere toplam 35 kişi, 11. sınıfta 20 kız, 10 erkek olmak üzere toplam 30 kişi, 12. sınıfta 16 kız, 13 erkek olmak üzere toplam 29 kişi bulunmaktadır. Endüstri meslek lisesinin 83 kişisini 7 kız, 76 erkek oluşturmaktadır. Endüstri meslek lisesinde 9. sınıfta 3 kız, 19 erkek öğrenci olmak üzere toplam 22 kişi, 10. sınıfta 18 erkek öğrenci toplam mevcudu oluşturmaktadır. 11. sınıfta 19 erkek toplam mevcudu oluşturmaktadır. 10. ve 11. sınıflarda kız öğrenci bulunmamaktadır. 12. sınıfta 4 kız, 20 erkek öğrenci olmak üzere toplam 24 kişi bulunmaktadır. 9. sınıflarda 80 kişinin

33'ünü kız öğrenciler, 47'sini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. 10. sınıflarda 87 kişinin 47'sini kız öğrenciler, 40'ını erkek öğrenciler oluşturmaktadır. 11. sınıflarda 82 kişinin 37'sini kız öğrenciler, 45'ini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. 12. sınıflarda ise 81 öğrencinin 32'sini kız öğrenciler, 49'unu erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Toplamda 149 kız öğrenci, 181 erkek öğrenci ankete katılmıştır.

3.3. Ölçme Aracı

Ölçme aracı geliştirilmeden önce tarih aforizmaları üzerinde bir çalışma yapılmış ve bu konuyla ilgili toplam 75 maddelik bir anket hazırlanmıştır. Daha sonra bu maddeler uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan, bu maddelerden hangilerinin öğrencilerin anlayacağı seviyede olduğu ve bu çalışma için uygun olacağı konusunda görüş bildirmeleri istenmiştir. 2 öğretim elemanından gelen dönütler doğrultusunda ankette ilgisiz maddeler çıkarılarak 75 maddeden 23 maddeye düşürülmüştür. Bazı maddeler çok uzun olduğu gerekçesiyle kısaltılmış, bazıları ise düzeltilmiştir. Olumlu ve olumsuz aforizmalar olarak iki boyuttan oluşan 23 maddelik 5'li likert tipi anket hazırlanmıştır. Ankette son düzeltmeler yapıldıktan sonra Mersin ilinin Tarsus ilçesinde MEB'e bağlı olan Sesim Sarpkaya Fen Lisesi'nde okuyan toplam 122 öğrenciye esas uygulama öncesi bir pilot uygulama yapılmıştır. Öğrencilere sunulan ankette anlamadıkları kelimeleri sormaları istenmiştir. Öğrencilerin yanlış anladığı veya anlamakta zorluk çektiği maddeler önceden tespit edilmiştir. Daha sonra uzman görüşü için alan uzmanları ve ölçme değerlendirme uzmanlarına sonuçlar sunulmuştur. Gelen düzeltmeler doğrultusunda ölçeğe son şekli verilmiş ve sorun olmadığı anlaşıncaya anketin uygulanmak üzere hazır olduğu anlaşılmıştır. Hazırlanan anket Ek-1'de verilmiştir. Analizlerin doğruluğunu ölçme ve değerlendirme alanında çalışan hocaların rehberliği eşliğinde ankete son şekli verilmiştir. Uzman görüşleri aşamasında bir alan uzmanı, 3 ölçme ve değerlendirme uzmanı ve bir istatistik uzmanı araştırmaya katkı sağlamıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Ortaöğretim öğrencilerinin tarih aforizmalarına ilişkin düşüncelerini tespit etmek amacıyla kuramsal çerçevede yer verilen tanımlara tekabül eden ve iki bölümden oluşan bir anket hazırlanmıştır. Çeşitli aforizma kitaplarından toplamda 75 aforizma örneği

bulunmuştur. Bulunan aforizmaların hepsinin ankette yer almamasının nedenleri arasında; kimi kavramın birbiri ile eş değerde olması, kimi kavramın uzun ve sıkıcı olması, kimi kavramın ise öğrencilerin kavrayışı bakımından uygun olmaması yer almaktadır. Bu yüzden bu tür aforizmalar, uzman görüşü dâhilince ankette yer almamıştır. Anket, ölçek özelliği taşımadığı için geçerlilik ve güvenilirlik testi yapılmamıştır. Anketin ilk bölümünde katılımcılar hakkındaki demografik bilgileri ve bireysel özellikleri belirlemeye yönelik sorular (cinsiyet, yaş, sınıf) yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise katılımcıların tarih aforizmalarına ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla hazırlanmış olan 23 maddelik 5’li Likert tipi anket yer almaktadır (Ek-1). Anket; tarihçilerin, filozofların, edebiyatçıların ve devlet adamlarının söylediği olumlu ya da olumsuz aforizmalardan oluşup, uzman görüşü ve açıklamalar dâhilinde hazırlanmıştır. Ankette aforizmaların kime ait olduğu belirtilmemiştir. Bunun nedeni; öğrencilerin kişilere bağlı kalarak katılım durumlarının etkilenmemesi isteğidir. Bu anket, evren içerisinde bulunan Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan izin ile 2018-2019 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde Mersin ili, Tarsus ilçesinde MEB’e bağlı olan üç farklı ortaöğretim okulunda 1., 2., 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilere dağıtılmak suretiyle toplam 330 öğrenciye gönüllülük esasınca uygulanmıştır. Gönüllü olmayanlar çalışmaya dâhil edilmemiştir. Anket uygulanmadan önce öğrenciler bu konuda bilgilendirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Veri analizlerinde uzman olan Wolcott’un üç yöntem önerisi bulunmaktadır. Bunlardan ilki salt verileri sunmak, ikincisi ilkinin ek olarak nedensel açıklamalarda bulunmak, üçüncüsü ise iki yönteme ek olarak veri analizine araştırmacının kişisel yorumlarını dâhil etmektedir. Bu son yöntem ile araştırmacı bireysel düşünce ve yorumlarıyla birlikte kendini de araştırmanın analizine dâhil etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 221-222). Bu çalışmada ağırlıklı olarak üçüncü yöntem tercih edilmiştir.

Anket maddelerine verilen cevaplar SPSS25 (Statistical package of for the social sciences) programından elde edilen verilerin yorumlanması yolu ile analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. SPSS25 programında iki grup (kız-erkek) arasındaki fark için “t-testi”; gruplar arasındaki farkı karşılaştırmak için “tek yönlü Anova testi” ve betimsel istatistikler için “frekans” ve “çapraz tablo” analizlerine başvurulmuştur.

Yapılan analizler sonucunda, 3 ölçme ve değerlendirme uzmanının görüşleri alınarak sonuçların doğruluğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde çalışma grubu olarak seçilen liselerin 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin sınıf (yaş), cinsiyet ve okul türü bakımından verilen aforizmalara katılım durumlarına ilişkin bulguların değerlendirilmesi, araştırmanın alt problemlerinin sırasına göre sunulmuştur. Anketin değerlendirilmesi ile elde edilen veriler her alt problem için gerekli frekans, yüzde, ortalama ve t değeri analiz sonuçları tablolar halinde verilerek gerekli açıklamalar yapılmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin, farklı düşünürlerin “Tarih Nedir?” aforizmalarına yönelik görüşleri genel olarak nedir?

4.1.1. Anket Maddelerinin Sınıflandırılmış Neticeleri ve Yorumları

Sayfa 40’ta verilen tabloda ankete katılan öğrencilerin, aforizmalara verdikleri cevapların frekans, yüzde ve aritmetik ortalamaları verilmiştir.

Tablo 15

Katılımcıların “Tarih Nedir?” Aforizmalarına Yönelik Görüşlerine İlişkin Betimsel Bulgular

Anket Maddeleri	Cevap Seçenekleri										
	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		$\bar{X}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1-Tarih ne güzel aynadır. Bugünkü uyanışı düne, geçmişe borçluyuz.	173	52,4	122	37	26	7,9	3	0,9	6	1,8	4,37
2-Tarih, başka başka insanlara ve zamanlara rastlayan vakaların tekrarlamasından başka bir şey değildir.	23	7	57	17,3	80	24,2	126	38,2	44	13,3	2,66
3- İnsan, tarihe her istediğini söyletebilir; çünkü ölümler itiraz edemezler.	28	23,6	160	48,5	77	23,3	12	3,6	3	0,9	3,90
4- Tarih, tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur.	66	20	59	17,9	39	11,8	85	25,8	81	24,5	2,83
5- Tarih değil, hatalar tekrerrür eder.	56	17	91	27,6	66	20	46	13,9	71	21,5	3,05
6- Tarih, sayısız yaşam öyküsünün özüdür.	46	13,9	70	21,2	67	20,3	85	25,8	62	18,8	2,86
7-Tarih bilmeyen diplomat, pusuladan anlamayan kaptana benzer, her ikisinde de karaya oturma tehlikesi kaçınılmaz sonuçtur.	129	39,1	103	31,2	61	18,5	25	7,6	12	3,6	3,95
8- Tarihte ilk kez dram olan bir olay bir kez daha tekrarlanırsa komedi olur.	46	13,9	72	21,8	79	23,9	87	26,4	46	13,9	2,95
9-Geçmiş inkâr edilemez; geçmişine taş atanın, geleceğine gülle atarlar.	134	40,6	110	33,3	40	12,1	23	7	23	7	3,94
10-Tarih, bir kâğıt parçası üzerine basılmış harflerden ibarettir, önemli olan tarih yapmaktır, yazmak değil.	70	21,2	80	24,2	53	16,1	71	21,5	56	17	3,11
11-Tarih acayip bir ihtiyardır. Bazılarına tam hakkını verir. Bazı değersizlerden çok bahseder. Bazı büyükleri hiç anmaz. Bazılarından da yalnız birkaç kelime söyler.	94	28,5	117	35,5	66	20	41	12,4	12	3,6	3,73
12- Tarih, insanlığa özgürlüğün göz kırptığı alandır.	68	20,6	82	24,8	62	18,8	67	20,3	51	15,5	3,15
13- Tarihin en çekici ve esrarengiz tarafı, değişen çağlarla birlikte her şeyin tamamen farklılaşması, fakat hiçbir şeyin değişmemesidir.	120	36,4	107	32,4	45	13,6	46	13,9	12	3,6	3,84

14- Tarih, birkaç hakiki resimle çok sayıda kopyanın bulunduğu bir resim galerisidir.	76	23	108	32,7	77	23,3	48	14,5	21	6,4	3,52
15-Tarih, belgeler aracılığıyla geçmişten yeniden kurma girişimidir.	51	15,5	111	33,6	81	24,5	65	19,7	22	6,7	3,32
16-Tarih, insanlığın en tehlikeli icadıdır.	39	11,8	47	14,2	54	16,4	112	33,9	78	23,6	2,57
17-Geçmiş anımsayamayanlar onu tekrarlarmaya mahkumdur.	91	27,6	110	33,3	58	17,6	52	15,8	19	5,8	3,61
18-Tarihten hiçbir şey öğrenilemeyeceğini, tarihten öğreniriz.	49	14,8	63	19,1	81	24,5	82	24,8	55	16,7	2,91
19-Suyu her gün artan sonsuz bir kuyu vardır; Tarih.	128	38,8	131	39,7	46	13,9	11	3,3	14	4,2	4,05
20-Tarih, insanların düşlerinin en aydınlık olanlarını gerçekleştirmek için giriştikleri, umutsuz bir çabadan başka bir şey değildir.	23	7	48	14,5	70	21,2	121	36,7	68	20,6	2,51
21- Tarihi olmayan ülke, mutlu bir ülkedir.	80	24,2	84	25,5	67	20,3	55	16,7	44	13,3	3,31
22- Tarih; cinayetlerin ve felâketlerin bir tutanağıdır.	56	17	94	28,5	76	23	52	15,8	52	15,8	3,15
23- Tarih, uyanmaya çalıştığım bir karabasandır.	50	15,2	54	16,4	36	10,9	48	14,5	142	43	2,46

Tabloda 15’te verilen betimsel değerler aşağıda aforizmalara göre açıklanmıştır.

1. “*Tarih ne güzel aynadır. Bugünkü uyanışı düne, geçmişe borçluyuz.*” maddesine ilişkin veriler

Verilen aforizmada öğrencilerin %52,4’ü (173 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %37’si (122 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %7,9’u (26 kişi) kararsız kalmıştır. %0,9’u (3 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %1,8’i (6 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 4,37 çıkan aforizma, öğrencilerin en fazla eğilim gösterdiği aforizmadır.

2. “*Tarih, başka başka insanlara ve zamanlara rastlayan vakaların tekrarlamasından başka bir şey değildir.*” maddesine ilişkin veriler

Verilen aforizmada öğrencilerin %7’si (23 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %17,3’ü (57 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %24,2’si (80 kişi) kararsız kalmıştır. %38,2’si (126 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %13,3’ü (44

kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 2,66 çıkan aforizma, öğrencilerin az katılım sağladığı, ortalama sırası bakımından 20. sırada yer alan aforizmadır.

3. *“İnsan, tarihe her istediğini söyletebilir; çünkü ölümler itiraz edemezler.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %23,6’sı (28 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %48,5’i (160 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %23,3’ü (77 kişi) kararsız kalmıştır. %3,6’sı (12 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %0,9’u (3 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,90 çıkan aforizma, öğrencilerin en fazla katılım sağladığı 5. aforizmadır.

4. *“Tarih, tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %20’si (66 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %17,9’u (59 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %11,8’i (39 kişi) kararsız kalmıştır. %25,8’i (85 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %24,5’i (81 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 2,83 çıkan aforizma, öğrencilerin az katılım sağladığı, ortalama sırası bakımından 19. sırada yer alan aforizmadır.

5. *“Tarih değil, hatalar tekrerrür eder.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %17’si (56 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %27,6’sı (91 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %20’si (66 kişi) kararsız kalmıştır. %13,9’u (46 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %21,5’i (71 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,05 çıkan aforizma, öğrencilerin katılım sağladığı, ortalama sırası bakımından 15. sırada yer alan aforizmadır.

6. *“Tarih, sayısız yaşam öyküsünün özüdür.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %13,9’u (46 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %21,2’si (70 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %20,3’ü (67 kişi) kararsız kalmıştır. %25,8’i (85 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %18,8’i (62 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 2,86 çıkan aforizma,

öğrencilerin az katılım sağladığı, ortalama sırası bakımından 18. sırada yer alan aforizmadır.

7. *“Tarih bilmeyen diplomat, pusuladan anlamayan kaptana benzer, her ikisinde de karaya oturma tehlikesi kaçınılmaz sonuçtur.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %39,1'i (129 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %31,2'si (103 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %18,5'i (61 kişi) kararsız kalmıştır. %7,6'sı (25 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %3,6'sı (12 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,95 çıkan aforizma, öğrencilerin en fazla katılım sağladığı 3. aforizmadır.

8. *“Tarihte ilk kez dram olan bir olay bir kez daha tekrarlanırsa komedi olur.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %13,9'u (46 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %21,8'i (72 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %23,9'u (79 kişi) kararsız kalmıştır. %26,4'ü (87 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %13,9'u (46 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 2,95 çıkan aforizma, öğrencilerin az katılım sağladığı, ortalama sırası bakımından 16. sırada yer alan aforizmadır.

9. *“Geçmiş inkâr edilemez; geçmişine taş atanın, geleceğine gülle atarlar.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %40,6'sı (134 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %33,3'ü (110 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %12,1'i (40 kişi) kararsız kalmıştır. %7'si (23 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %7'si (23 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,94 çıkan aforizma, öğrencilerin en fazla katılım sağladığı 4. aforizmadır.

10. *“Tarih, bir kâğıt parçası üzerine basılmış harflerden ibarettir, önemli olan tarih yapmaktır, yazmak değil.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %21,2'si (70 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %24,2'si (80 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %16,1'i (53 kişi) kararsız kalmıştır. %21,5'i (71 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %17'si (56 kişi)

kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,11 çıkan aforizma, öğrencilerin katılım sağladığı 14. aforizmadır.

11. *“Tarih acayip bir ihtiyardır. Bazılarına tam hakkını verir. Bazı değersizlerden çok bahseder. Bazı büyükleri hiç anmaz. Bazılarından da yalnız birkaç kelime söyler.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %28,5'i (94 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %35,5'i (117 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %20'si (66 kişi) kararsız kalmıştır. %12,4'ü (41 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %3,6'sı (12 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,73 çıkan aforizma, öğrencilerin en fazla katılım sağladığı 7. aforizmadır.

12. *“Tarih, insanlığa özgürlüğün göz kırptığı alandır.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %20,6'sı (68 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %24,8'i (82 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %18,8'i (62 kişi) kararsız kalmıştır. %20,3'ü (67 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %15,5'i (51 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,15 çıkan aforizma, öğrencilerin katılım sağladığı 13. aforizmadır.

13. *“Tarihin en çekici ve esrarengiz tarafı, değişen çağlarla birlikte her şeyin tamamen farklılaşması, fakat hiçbir şeyin değişmemesidir.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %36,4'ü (120 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %32,4'ü (107 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %13,6'sı (45 kişi) kararsız kalmıştır. %13,9'u (46 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %3,6'sı (12 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,84 çıkan aforizma, öğrencilerin en fazla katılım sağladığı 6. aforizmadır.

14. *“Tarih, birkaç hakiki resimle çok sayıda kopyanın bulunduğu bir resim galerisidir.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %23'ü (76 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %32,7'si (108 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %23,3'ü (77 kişi) kararsız kalmıştır. %14,5'i (48 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %6,4'ü (21 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,52 çıkan aforizma, öğrencilerin en fazla katılım sağladığı 9. aforizmadır.

15. “Tarih, belgeler aracılığıyla geçmişi yeniden kurma girişimidir.” ilişkin veriler

Verilen aforizmada öğrencilerin %15,5’i (51 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %33,6’sı (111 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %24,5’i (81 kişi) kararsız kalmıştır. %19,7’si (65 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %6,7’si (22 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,32 çıkan aforizma, öğrencilerin en fazla katılım sağladığı 10. aforizmadır.

16. “Tarih, insanlığın en tehlikeli icadıdır.” maddesine ilişkin veriler

Verilen aforizmada öğrencilerin %11,8’i (39 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %14,2’si (47 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %16,4’ü (54 kişi) kararsız kalmıştır. %33,9’u (112 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %23,6’sı (78 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 2,57 çıkan aforizma, öğrencilerin az katılım sağladığı, ortalama sırası bakımından 21. sırada yer alan aforizmadır.

17. “Geçmiş anımsayamayanlar onu tekrarlamaya mahkûmdur.” maddesine ilişkin veriler

Verilen aforizmada öğrencilerin %27,6’sı (91 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %33,3’ü (110 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %17,6’sı (58 kişi) kararsız kalmıştır. %15,8’i (52 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %5,8’i (19 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,61 çıkan aforizma, öğrencilerin en fazla katılım sağladığı 8. aforizmadır.

18. “Tarihten hiçbir şey öğrenilemeyeceğini, tarihten öğreniriz.” maddesine ilişkin veriler

Verilen aforizmada öğrencilerin %14,8’i (49 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %19,1’i (63 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %24,5’i (81 kişi) kararsız kalmıştır. %24,8’i (82 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %16,7’si (55 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 2,91 çıkan aforizma, öğrencilerin az katılım sağladığı, ortalama sırası bakımından 17. sırada yer alan aforizmadır.

19. “Suyu her gün artan sonsuz bir kuyu vardır; Tarih.” maddesine ilişkin veriler

Verilen aforizmada öğrencilerin %38,8’i (128 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %39,7’si (131 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %13,9’u (46 kişi) kararsız kalmıştır. %3,3’ü (11 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %4,2’si (14 kişi)

kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 4,05 çıkan aforizma, öğrencilerin en fazla katılım sağladığı 2. aforizmadır.

20. *“Tarih, insanların düşlerinin en aydınlık olanlarını gerçekleştirmek için giriştikleri, umutsuz bir çabadan başka bir şey değildir.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %7’si (23 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %14,5’i (48 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %21,2’si (70 kişi) kararsız kalmıştır. %36,7’si (121 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %20,6’sı (68 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 2,51 çıkan aforizma, öğrencilerin az katılım sağladığı, ortalama sırası bakımından 22. sırada yer alan aforizmadır.

21. *“Tarihi olmayan ülke, mutlu bir ülkedir.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %24,2’si (80 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %25,5’i (84 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %20,3’ü (67 kişi) kararsız kalmıştır. %16,7’si (55 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %13,3’ü (44 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,31 çıkan aforizma, öğrencilerin katılım sağladığı, ortalama sırası bakımından 11. sırada yer alan aforizmadır.

22. *“Tarih; cinayetlerin ve felâketlerin bir tutanağıdır.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %17’si (56 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %28,5’i (94 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %23’ü (76 kişi) kararsız kalmıştır. %15,8’i (52 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %15,8’i (52 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 3,15 çıkan aforizma, öğrencilerin katılım sağladığı, ortalama sırası bakımından 12. sırada yer alan aforizmadır.

23. *“Tarih, uyanmaya çalıştığım bir karabasandır.” maddesine ilişkin veriler*

Verilen aforizmada öğrencilerin %15,2’si (50 kişi) kesinlikle katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %16,4’ü (54 kişi) katılıyorum ifadesini işaretlemiştir. %10,9’u (36 kişi) kararsız kalmıştır. %14,5’i (48 kişi) katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. %43’ü (142 kişi) kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Ortalaması 2,46 çıkan aforizma, öğrencilerin en az katılım sağladığı aforizmadır.

4.1.2. Olumlu ve Olumsuz Aforizmalara Katılım Durumları

Tablo 16

Genel, Olumlu ve Olumsuz Aforizmaların Betimsel İstatistikleri

	N	X	S.S.
Genel	330	3,2359	0,46477
Olumlu	330	3,6711	0,4938
Olumsuz	330	2,8006	0,71404

330 öğrencinin katılım sağladığı bu araştırmada, olumlu aforizmaların ortalamaları 3,6711 iken olumsuz aforizmaların ortalamaları 2,8006 çıkmıştır. Bu durumda öğrencilerin olumlu aforizmalara daha çok katılım sağladığı, olumsuz aforizmalara katılımın az olduğu görülmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin, farklı düşünürlerin “Tarih Nedir?” aforizmalarına yönelik görüşleri öğrenim gördükleri lise türlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 17

Öğrencilerin Tarih Aforizmalarına Katılım Düzeylerinin Okul Tipine Göre Farklılaşmasını Belirlemek Üzere Yapılan Anova Testi Sonuçları

	N	X	Ss.	Std. Hata	F	Sig.
Anadolu Lisesi	125	64,048	8,94324	0,79991		
Fen Lisesi	122	63,041	8,84989	0,80123		
Endüstri Meslek Lisesi	83	58,4578	13,0583	1,43334		
Toplam	330	62,2697	10,3217	0,56819	8,2	0

Tablo 17 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin aforizmalara katılım durumlarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark

istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=8,200$; $p<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Anadolu lisesinin aforizmalara katılım durumları puanları ($64,0480 \pm 8,94324$), fen lisesinin aforizmalara katılım durumları puanlarından ($63,0410 \pm 8,84989$) yüksek bulunmuştur. Fen lisesinin puanları da endüstri meslek lisesinin aforizmalara katılım durumları puanlarından ($58,4578 \pm 13,05831$) yüksek çıkmıştır. Bu durumda Anadolu lisesinin tarih aforizmalarına katılımı en yüksek çıkmıştır. En az katılım endüstri meslek lisesinde sağlanmıştır. Bu bulgu öğrencilerin tarih aforizmalarına katılımlarının, okul değişkenine göre farklılık gösterdiğini yansıtmaktadır.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin, farklı düşünürlerin “Tarih Nedir?” aforizmalarına yönelik görüşleri öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 18

Öğrencilerin Tarih Aforizmalarına Katılım Durumlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasını Belirlemek Üzere Yapılan Anova Testi Sonuçları

	N	X	Ss.	Std. Hata	F	Sig.
9	80	63,075	10,2683	1,14803		
10	87	61,7701	11,3953	1,22171		
11	82	63,9512	8,82043	0,97405		
12	81	60,3086	10,3895	1,15439		
Toplam	330	62,2697	10,3217	0,56819	1,947	0,122

Tablo 18 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin aforizmalara katılım durumlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=1,947$; $p>0.05$). Her ne kadar 11. Sınıfın puanı diğer sınıflardan büyük çıkmış olsa da sig değeri 0,05’ten büyük çıktığı için (0,122) grupların ortalamaları birbirlerine eşit sayılmaktadır. Bu bulgu, sınıf faktörünün öğrencilerin tarih aforizmalarına katılımlarında etkisinin olmadığını yansıtmaktadır.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin, farklı düşünürlerin “Tarih Nedir?” aforizmalarına yönelik görüşleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Anketin tümü hesaba katılarak cinsiyet değişkeninin öğrencilerin tarih aforizmalarına yönelik görüşlerinde etkili bir unsur olup olmadığı t-testi ile ölçülmüştür ve tablo 13’te bulgular paylaşılmıştır.

Tablo 19

Ankete Katılan Öğrencilerin T-Testi Neticeleri

Cins.	N	X	S	Se	T	df	F	P
Kız	149	63,7561	9,27827	0,76011	2,405	328	3,075	0,17
Erkek	181	61,0387	10,98047	0,81617				

Tablo 19 incelendiğinde; ankete 149 kız 181 erkek öğrenci katıldığı görülmektedir. Bu tabloya göre kız öğrencilerin ortalamasının erkeklerden daha fazla olması aforizmalara katılım oranlarının kızlarda daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak yapılan t testinde p değerinin 0,05’ten büyük olması nedeniyle öğrencilerin bu görüşlerinde cinsiyet faktörünün anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Lise tarih öğrencilerinden “Tarih Nedir?” e dair aforizma yazmaları istendiğinde ne tür aforizmalar yazmaktadır? Öğrencilerin yazdığı aforizmalar, mevcut aforizmalarla karşılaştırıldığında durumları nedir?

Tablo 20

Öğrencilerin Yazmış Olduğu Aforizmalar

Okul	Sınıf	Cinsiyet	Öğrencilerin Yazmış Oldukları Aforizmalar	Durumu
Anadolu Lisesi	10-C	Erkek	“Hatalar değil, ders çıkarılmamış hatalar tekrerrür eder.”	Olumlu
Anadolu Lisesi	10-C	Kadın	“Tarihi olmayan bir ülke, hiçbir ortak değere sahip olmayan bir ülkedir.”	Olumlu
Anadolu Lisesi	10-C	Erkek	“Tarih yazmak daha önemlidir, yapmak değil.”	Olumlu
Anadolu Lisesi	10-C	Kadın	“Geçmiş yeniden kurulmamalı, geçmişten ders çıkarılarak daha güzel gelecekler inşa edilmeli.”	Olumlu

Anadolu Lisesi	10-C	Kadın	“Tarih, esnetilemez. Belirlidir.”	Olumlu
Anadolu Lisesi	10-C	Erkek	“Tarih bir derinliktir.”	Olumlu
Anadolu Lisesi	10-C	Erkek	“Hayat devam ettikçe, olaylar bitmedikçe tarih devam eder.”	Olumlu
Anadolu Lisesi	10-C	Erkek	“Geçmişini bilmeyen, önemsemeyen geleceğini mahveder.”	Olumlu
Anadolu Lisesi	10-C	Kadın	“Tarih yaşam öykülerinin değil, olay örgülerinin özüdür.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Erkek	“Tarihi yapanlar kadar yazanlar da önemlidir.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Kadın	“Geçmiş bilip sahip çıkmazsak geleceğimizi güvence altına alamayız.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Erkek	“Tarih, bugünü yansıtır.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Erkek	“Milletler tarihlerini istediklerini gibi yorumlayabilir ve yansıtabilirler.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Kadın	“Tarih, geçmişte yaşanan karanlık günlerin günümüzde yaşanılacak aydınlık günlerine işaretir.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Kadın	“Tarihimize bakarak adımımızı atarken, tecrübeli birinden alınan öğüt gibi fayda sağlanabilir.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Kadın	“Tarih, çok daha geniş ve gizemlidir.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Erkek	“Geçmiş olmayan bir toplumun ne bugünü ne de yarını vardır.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Erkek	“Tarih, adaletsizdir.”	Olumsuz
Fen Lisesi	10-A	Erkek	“Geçmişteki olaylar değiştirilemez. Önemli olan geleceği değiştirmektir.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Erkek	“Tarih değil, tarih bilmemek tehlikelidir.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Kadın	“Tarihi olmayan bir ülkenin tutunabileceği dalı olmaz.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Kadın	“Tarih, yönetimin pusulasıdır.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Kadın	“Tarih, geleceğin kâhidir.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Erkek	“Tarih, gerçeklerin göstergesidir. Bu gerçeklerin arasında kötülüklerin olması tarihin suçu değildir.”	Olumlu
Fen Lisesi	10-A	Erkek	“Hataların yenilenmesi tarihin suçu değil, insanların aptallığıdır.”	Olumlu

Öğrencilerin yazmış olduğu aforizmalar incelendiğinde; “Hatalar değil, ders çıkarılmamış hatalar tekerrür eder.” aforizmasında öğrenci, tarihten ders çıkarılmadığı sürece tarihin tekerrür edebileceğini belirtmektedir. “Tarihi olmayan bir ülke, hiçbir ortak değere sahip olmayan bir ülkedir.” aforizmasında tarihin önemi vurgulanmaktadır. Tarihsiz bir ülkenin değersiz bir ülke olduğunu söylemektedir. “Tarih yazmak daha önemlidir, yapmak değil.” aforizmasında öğrenci, tarih yazımının önemine ve tarihi kaleme alacak olan tarihçilere daha büyük bir sorumluluk düştüğüne değinmiştir. Doğru bir tarih yazımının tarih yapmaktan daha üstün olduğu beyan edilmiştir. “Geçmiş yeniden kurulmamalı, geçmişten ders çıkarılarak daha güzel gelecekler inşa edilmeli.” aforizmasında, geçmiş ile geleceğin arasındaki bağlantıdan bahsedilmektedir. Geçmişten ders çıkarıp geleceği güvenle inşa etmemiz gerektiği bu aforizma ile ön plana çıkmaktadır. “Tarih, esnetilemez. Belirlidir.” Aforizmasında, tarihin kesin oluşunun, öznel olarak değiştirilemeyeceğinin ve esnek olmayışının altı çizilmiştir. “Tarih bir derinliktir.” aforizmasında ise bir önceki aforizmaya zıt bir görüş ile tarihin bilinemezliğine ve kesin olmadığına vurgu yapılmıştır. “Hayat devam ettikçe, olaylar bitmedikçe tarih devam eder.” aforizmasında, tarihin sürekliliğine dikkat çekilmiştir. Ancak insanlık tarihinin son bulmasıyla tarihin biteceğine değinilmiştir. “Geçmişini bilmeyen, önemsemeyen geleceğini mahveder.” aforizmasında çoğu öğrencinin düşündüğü geçmiş ile geleceğin bağlantılı olduğuna, geçmişin ışığı ile geleceğin aydınlanacağına atıf yapılmaktadır. “Tarih yaşam öykülerinin değil, olay örgülerinin özüdür.” aforizmasında, tarihte olayların daha ön planda olduğu, kişilerin hayat hikayelerinin arka planda olduğu anlaşılmaktadır. “Tarihi yapanlar kadar yazanlar da önemlidir.” aforizmasında yine tarihi yazanların ve tarihçilerin önemine değinilmiştir. Tarihi yazanların en az yapanlar kadar önemli olduğu vurgulanmıştır. “Geçmiş bilip sahip çıkmazsak geleceğimizi güvence altına alamayız.” aforizmasında, yine geçmiş ile geleceğin bağlantılı olduğuna, geçmişimize sahip çıkıp ondan ders almamız gerektiğine değinilmiştir. “Tarih, bugünü yansıtır.” aforizması diğer düşüncelerden farklı olarak geçmişin bugünü yansıttığına dikkat çekmektedir. Geçmişin veya geleceğin değil bugünün önemi vurgulanmıştır. “Milletler tarihlerini istediklerini gibi yorumlayabilir ve yansıtabilirler.” aforizmasında, tarihin nesnel olmayışını ve öznel olduğu belirtilmiştir. Bu aforizmadan milletler tarihlerini nasıl bilmek istiyorlarsa öyle yansıttıkları anlaşılmaktadır. “Tarih, geçmişte yaşanan karanlık günlerin günümüzde yaşanılacak aydınlık günlerine işaretir.” aforizmasında, geçmiş ile bugünün bağlantılı olduğuna değinilmiş, geçmişteki

hatalardan ders çıkarıldığı takdirde bugünümüzü sıkıntısız yaşayacağımıza değinilmektedir. “Tarihimize bakarak adımımızı atarken, tecrübeli birinden alınan öğüt gibi fayda sağlanabilir.” aforizmasında hatalarımızdan ders çıkararak adım atmamız gerektiğine ve bunun bir öğüt niteliğinde oluşuna dikkat çekilmiştir. “Tarih, çok daha geniş ve gizemlidir.” aforizmasında, yine tarihin bilinemezliği ön plana çıkmaktadır. Tarihin daha geniş olduğu ve insanların tarihin her noktasını bilmesinin imkansız olduğu vurgulanmıştır. “Tarih bir derinliktir.” diyen öğrenci ile aynı düşündükleri anlaşılmaktadır. “Geçmiş olmayan bir toplumun ne bugünü ne de yarını vardır.” aforizmasında, geçmişin, bugünün ve geleceğin birbiri ile olan kesintisiz bağına vurgu yapılmıştır. Geçmiş olmayan bir milletin yok olacağı anlaşılmaktadır. “Tarih adaletsizliktir.” aforizması her ne kadar tarihe karşı olumsuz bir bakış açısı içerisinde gözüксе de aslında tarihin değil tarihçilerin bu adaletsizliği yarattığına dikkat çekmektedir. Tıpkı Hüseyin Nihal ATSIZ’ın “Tarih ‘acayip bir ihtiyar’ dır.” “Bazılarına tam hakkını verir. Bazı değersizlerden çok bahseder. Bazı büyükleri hiç anmaz. Bazılarından da yalnız birkaç kelime söyler.” aforizmasında da belirttiği gibi tarih, herkesin hakkını tam anlamıyla vermemektedir. Milletler kimden daha çok bahsedilmesini isterse tarihçiler en çok o kişilerden bahsetmektedir. Bu da tarihin yine nesnel olmayışını kanıtlamaktadır. “Geçmişteki olaylar değiştirilemez. Önemli olan geleceği değiştirmektir.” aforizmasında geçmişin değiştirilemez olduğuna fakat geçmişe bakarak geleceğin değiştirilebileceğine dikkat çekilmiştir. “Tarih değil, tarih bilmemek tehlikelidir.” aforizmasında, tarih bilmemenin getireceği tehlike vurgulanmıştır. Tıpkı tarih bilmeyen bir milletin yok olacağı tehlikesine vurgu yapan başka bir öğrenci gibi bu öğrenci de tarihini bilmeyen bir milletin büyük bir tehlike içinde olduğuna vurgu yapmıştır. “Tarihi olmayan bir ülkenin tutunabileceği dalı olmaz.” aforizmasında tıpkı bir önceki aforizmada olduğu gibi tarihin önemine, tarihi olmayan bir ülkenin bir tehlike içinde olduğuna atıf yapılmıştır. “Tarih, yönetimin pusulasıdır.” aforizmasında, ülke yönetiminde bulunan kişilerin tarihten ders çıkarıp, tarihin ışığı doğrultusunda ilerlemesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Yönetim tarihe bakmazsa yapılan hatalar ülkeyi bir çıkmaza götürebilir. bu aforizma Ahmet Cevdet Paşa’nın “Tarih bilmeyen diplomat, pusuladan anlamayan kaptana benzer, her ikisinde de karaya oturma tehlikesi, kaçınılmaz sonuçtur.” aforizmasına benzemektedir. Her ikisinde de yönetimin kılavuzu, pusulası daima tarihin olması gerektiği vurgulanmıştır. “Tarih, geleceğin kâhinidir.” aforizmasında, tarih gelecekte yaşanacak olayların önceden bilindiği bir yerdir. Bu durum bir filmin fragmanının izletilmesine de

benzetilebilir. “Tarih, gerçeklerin göstergesidir. Bu gerçeklerin arasında kötülüklerin olması tarihin suçu değildir.” aforizmasında, tarihin gerçeği yansıttığını bunun da sebebinin insanlar olduğu, tarihe bir suçlu gibi yaklaşılmaması gerektiği savunulmuştur. “Hataların yenilenmesi tarihin suçu değil, insanların aptallığıdır.” aforizmasında ise tarihten ders çıkarmayan insanların hatalı olduğu vurgulanmıştır.

Tablo 20’de verilen, öğrencilerin yazmış oldukları aforizmalar incelendiğinde öğrencilere verilen aforizmalar ile benzer aforizmalar yazıldığı görülmüştür. Gönüllülük esas alındığı için 330 öğrenciden yalnızca 25 kişinin aforizma yazdığı görülmektedir. Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin aforizma yazımına katılmadığını, Anadolu lisesi öğrencilerinden yalnızca 10-C sınıfından 4’ü kadın, 5’i erkek olmak üzere toplam 9 kişinin katıldığını, fen lisesi öğrencilerinden yalnızca 10-A sınıfından 9’u erkek, 7’si kız olmak üzere toplam 16 kişinin katıldığı görülmektedir. 25 aforizma incelendiğinde bir kişi haricinde genel olarak tarihe karşı olumlu aforizmalar yazıldığı görülmektedir. 13 kişi tarihin geçmiş-bugün-gelecek bağlantısı üzerine aforizma yazmıştır. 2 kişi tarih yazıcılığının önemine dikkat çekmiştir. 2 kişi tarihin bilinmez olduğunu belirtmiştir. 2 kişi tarihin bugüne etkisi, 1 kişi tarihin sürekliliğini, 1 kişi tarihin adaletsizliğini, 1 kişi nesnelliğini, 1 kişi öznelliğini, 1 kişi olaylar örgüsünden oluştuğunu, 1 kişi de tarihin gerçekliğini savunmuştur. Bu aforizmaların öğrencilerin tarih dersinde öğrendikleri kavramlar ile sınırlı kaldıkları görülmüştür. Verilen aforizmalara benzer aforizmalar yazıldığı görülmektedir. Öğrenciler tarihi geçmişle bağdaştırmaktadır. Ünlü düşünürlerin tarih üzerine söylediği aforizmalar öğrencilerde etkili olmuş ve öğrencilerin tarihle ilgili düşünceleri yeni aforizmalar olarak kaydedilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Araştırmanın bu bölümünde bulgulardan elde edilen sonuçlar verilmiş olup sonuçlara bağlı olarak öneriler sunulmuştur.

Çalışmada, Mersin ilinin Tarsus ilçesinde bulunan MEB'e bağlı olan Fatih Anadolu Lisesi, Sesim Sarpkaya Fen Lisesi ve Tarsus Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'nde okuyan 9., 10., 11., ve 12. sınıf öğrencilerinin cinsiyet, sınıf ve okul türü gibi değişkenlere göre tarih aforizmalarına katılım durumları araştırılmıştır.

Araştırmada, çalışma grubundaki öğrenciler, en çok Mustafa Kemal Atatürk'ün aforizması olan "Tarih ne güzel aynadır. Bugünkü uyanışı düne, geçmişe borçluyuz." aforizmasına katılmışlardır. İlk başta öğrencilerin en çok sözü edilen aforizmaya katılmasında Mustafa Kemal Atatürk'ün etkisi düşünülebilir. Fakat araştırmaya katılan öğrenciler, aforizmaları kimin söylediği bilgisine sahip olmadığından böyle bir etkinin mümkün olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla elde edilen sonuçta milliyetçi tutumların etkisini düşünmek doğru olmayacaktır. Bu sonuç, aforizmanın vurguladığı tarih düşüncesinden anlaşılabilir. Zira, anılan aforizmada pragmatist (öğretici) tarih anlayışı vardır. Gölen'e göre de Atatürk bu sözyle tarihi yol gösterici olarak görmüştür (Gölen, 2002, s.184). Öğretici maslahatçı tarihte geçmişteki olaylardan bir ders çıkarma ve bugünü geçmişteki olaylara göre tanzim etme anlayışı vardır. Türklerin geçmişten gelen tarih düşüncelerine bakıldığında öğretici tarihin etkisinin yüksek olduğu görülebilir. Örneğin İslam tarih yazımında, evliya menkıbeleri bu tarih anlayışının bir ürünüdür (Togan, 1985, s. 3). Diğer taraftan Türk

tarihinde geçmişten günümüze değin formal düzeyde verilen tarih eğitiminde de öğretici tarih anlayışı vardır. Türkiye’de tarih eğitiminin önemli bir boyutunda “tarihten ders çıkarma” amacı vardır (Özbaran, 1998, s.66). Bununla birlikte Ulusoy (2009) araştırmasında öğrencilerin bir kısmı tarih dersleri için geçmişten ders çıkarma üzerine görüş bildirmişlerdir. Mustafa Kemal Atatürk’ün aforizmasında da tarihten ders çıkarma anlayışı, dolayısıyla öğretici tarih anlayışı hakimdir. Bu yüzden öğrencilerin en fazla bu aforizmaya katıldıkları düşünülmektedir. Araştırmada elde edilen sonuca benzer şekilde Elban’ın (2017) yaptığı araştırmada üniversite öğrencileri tarihten ders çıkarmanın önemi üzerine durmuşlardır. Nihai olarak elde edilen sonuç; araştırmaya katılan öğrencilerin tarihe yönelik tutumlarında Türk tarih düşüncesindeki ve tarih eğitiminin doğasındaki öğretici yanı yansıtmaktadır. Ayrıca elde edilen sonuç, araştırmaya katılan öğrencilerin tarihe yönelik olumlu tutum gösterdiğini açıklamaktadır. Nitekim, tarihe yönelik olumlu tutum içeren diğer aforizmalara öğrencilerin katılması bunu kanıtlamaktadır. Mustafa Kemal Atatürk’ün aforizmasından sonra Raif Necdet Kestelli’nin “Suyu her gün artan sonsuz bir kuyu vardır: Tarih.”, Ahmet Cevdet Paşa’nın “Tarih bilmeyen diplomat, pusuladan anlamayan kaptana benzer, her ikisinde de karaya oturma tehlikesi, kaçınılmaz sonuçtur.” ve Bahtiyar Vahapzade’nin “Geçmiş inkar edilemez; geçmişine taş atanın, geleceğine gülle atarlar.” ifadelerine katılımın fazla olması, öğrencilerin tarihe karşı olumlu bir tutum geliştirdiğini göstermektedir. Benzer şekilde Elban (2015) öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarını yüksek düzeyde bulgulamıştır. Ancak Safran (2006) yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumunu “kararsızım” düzeyine yakın bir değerde bulmuştur. Sonuçlardaki farklılık örneklemdeki ve araştırmaların yapıldığı zamandaki farklılık düşünülebilir. Öte yandan araştırmaya katılan öğrenciler, en az James Joyce’ye ait olan “Tarih, uyanmaya çalıştığım bir karabasandır.” aforizmasına katılım göstermiştir. Bu sonuç öğrencilerin tarihe karşı olumsuz tutum göstermediklerini pekiştirmektedir. Aynı şekilde, François Rene de Chateaubriand’ın “Tarih başka başka insanlara ve zamanlara rastlayan vakaların tekrarlanmasından başka bir şey değildir.”, Paul Valery’nin “Tarih, insanlığın en tehlikeli icadıdır.” ve Albert Camus’un “Tarih, insanların düşlerinin en aydınlık olanlarını gerçekleştirmek için giriştikleri, umutsuz bir çabadan başka bir şey değildir.” ifadelerine katılımın az olması, yine öğrencilerin tarihe karşı olumlu bir tutum geliştirdiklerini ispatlamaktadır. Öğrencilerin tarihe yönelik olumlu tutum içeren aforizmalara katılması, olumsuz tutum

içeren aforizmalara katılmaması araştırmanın geçerliğini ve elde edilen sonuçların tutarlılığını göstermesi açısından manidardır.

Öte yandan çalışmada dikkat çeken bulgulardan birisi de İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'na ait olan "Tarih, belgeler aracılığıyla geçmişi yeniden kurma girişimidir." aforizması ile Bernand Shaw'a ait olan "Tarihten hiçbir şey öğrenilemeyeceğini, tarihten öğreniriz." ifadelerine öğrencilerin büyük bir kısmı kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu sonuç öğrencilerin postmodern tarih düşüncesi ve yaklaşımına karşı herhangi bir tutum geliştirmediklerini göstermektedir. Nitekim Türkiye'de tarih eğitiminde henüz postmodern tarih yaklaşımları benimsenmemiştir. Bu sonuç Türkiye'de tarih eğitiminde tarihin üretimine ilişkin eğitimlerin yetersizliğini göstermektedir (Ata, 2008; Elban, 2018). Ayrıca İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'na ait olan "Tarih, belgeler aracılığıyla geçmişi yeniden kurma girişimidir." aforizmasına ilişkin sonuçlarda öğrencilerin kararsız kalmalarının sebepleri arasında müfredatta yer alan tarihin tanımında "belgeler aracılığıyla" ibaresinin kaldırılmış olması da etki etmiş olabilir. Kuramsal çerçevede de bahsi geçen öğrencilerin, müfredattan çıkarılan tarihin belgeler aracılığı ile gerçekleştiğini öğrenememesi, öğretmenlerin bu konu hakkında gerekli hassasiyeti göstermemeleri sonucunda İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'na ait olan bu aforizmayı anlamadıklarından ötürü bu sonucun çıkması bu çalışmanın geçerliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Aslında 9. sınıf tarih ders kitabında Ranke ve İnalcık'ın aforizmaları içinde belgelerin önemine vurgu yapılmıştır fakat tarih öğretmenleri bu aforizmaları açıklayıp üzerinde durmazlarsa bu sonucun kaçınılmaz olacağı anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin aforizmalara katılımlarında anlamlı düzeyde bir fark olmadığı saptanmıştır. Böylece tarih aforizmalarına katılımlarında cinsiyetin bir etkisinin olmadığı anlaşılmıştır. Bolton (1937), İskender (2007) ve Kont (2008) yapmış oldukları araştırmada öğrencilerin tarihe ya da tarih dersine yönelik tutumlarında farklılık bulgulamışlardır. Bu sonuçlar ile mevcut araştırmada elde edilen sonuçlar arasında bir paralelliğin olmadığı düşünülebilir. Ancak sözü edilen araştırmalarda araştırılan ve ölçülen tarihe ve tarih dersine yönelik genel tutumlardır. Bu araştırmada ise daha çok tarih düşüncesine ve tarihe dair farklı bakışlara yönelik öğrenci görüşleri araştırılmıştır. Ortaya çıkan farklılığın anılan durumdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmanın okul türü ile görüşleri arasındaki ilişkiye ait bulgulara bakıldığında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Anadolu lisesinin tarih aforizmalarına karşı daha olumlu

yaklaştığı, katılım oranının daha fazla olduğu görülmektedir. Endüstri meslek lisesinin tarih aforizmalarına katılım oranının daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fen lisesinin az katılım sağlaması düşündürücüdür. Benzer şekilde sınıf düzeyleri ile görüşleri arasındaki ilişkiye ait bulgulara bakıldığında herhangi bir fark olmadığı görülmüştür. Altun (2014), ilköğretim öğrencilerine kesitsel desende yaptığı çalışmasında “zaman olarak tarih”, “geçmiş olarak tarih” ve “güncel bir faaliyet olarak tarih” algısı olmak üzere üç kategori ortaya koymuştur. Sonuca bakıldığında ilköğretim öğrencilerinin tarihin anlamı konusunda çoğunluğunun tarihi “geçmiş” olarak algıladığını ortaya koymuştur. Tarihi “zaman” olarak gören öğrencilerin sayısı ilkokuldan ortaokula gittikçe azalmış buna mukabil olarak tarihi “güncel bir faaliyet” olarak görenlerin sayısı artmıştır. Bu çalışmada ise sınıf düzeylerinde aforizmalara katılımda anlamlı bir artış veya azalışın olmadığı görülmektedir. Sınıf faktörünün öğrencilerin tarih aforizmalarına katılımlarında etkisinin olmadığı anlaşılmıştır.

Öğrencilerin “Tarih Nedir?”e dair yazdıkları aforizmalar ile çalışmada verilen aforizmalar arasındaki karşılaştırmaya ait bulgulara bakıldığında, öğrenciler tarihi geçmişle bağdaştırmıştır. Tarihi derste işledikleri konular ile sınırlı tutmuşlardır. Yazdıkları aforizmalardan da yola çıkarak tarihi, geçmişi anlatan ve ders çıkarmamızı gerektiren bir öğreti olarak gördükleri, tarihin geçmiş ile gelecek arasında bir köprü görevi üstlendiği anlaşılmaktadır. Gönüllülük esas alındığı için toplamda sadece 25 kişi katılım sağlamıştır. Endüstri meslek lisesinin aforizma yazımına katılım sağlamadığı görülmüştür. Ayrıca fen lisesinden 10-A sınıfından ve Anadolu lisesinden 10-C sınıfından birkaç kişinin katılım sağladığı görülmüştür. Öğrencilerin tarihle alakalı aforizma yazmak istememeleri özgüven eksikliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bulgularından yararlanarak ilerde yapılacak olan çalışmalar için şu önerilerde bulunulabilir:

Üniversitelerin tarih öğretmeni yetiştiren lisans, yüksek lisans ve doktora programları da bu çalışmadan yararlanabilir, araştırma farklı aforizmalar ile yinelenebilir. Bunun üzerine yeniden bir çalışma yapılabilir. Bu araştırmayı daha detaylandırmak için daha küçük bir grupta nitel bir araştırma yapılabilir.

Araştırma sonuçları da dikkate alınarak 9. sınıfa kadar aforizma ve tarih tanımı kavramları müfredatta öğrencilerin anlayacağı şekilde yer almalı ve üzerinde durulmalıdır. Bu kavramların öğrencilere öğretilmesi, öğrenciler açısından tarihe karşı ilginin artmasını ve farklı bir bakış açısı kazanmalarını sağlayabilir.

Tarihin belgeler aracılığıyla yapıldığı, tarih derslerinde vurgulanmalıdır. Böylece araştırma sonucunda görülen tarihin belgeler aracılığıyla olduğu aforizmasında öğrencilerde oluşan kararsızlık ortadan kaldırılabilir.

Tarih aforizmalarına katılım düzeylerini inceleyen bu çalışma, daha geniş bir katılımcı grubuyla yinelenabilir. Bu araştırma Anadolu lisesi, fen lisesi ve endüstri meslek lisesi ile sınırlı tutulmuştur. Bu liselere sağlık lisesi, ticaret lisesi ve imam hatip lisesi de eklenebilir. Sonuçlar karşılaştırılabilir.

İlgili kaynaklar incelendiğinde, ülkemizde tarih aforizmalarına ve tarih alanında çeşitli değişkenlere göre başlığı altında herhangi bir çalışmaya rastlanmadığı görülmektedir. Buna benzer araştırmaların sayısı artırılabilir.

Yapılacak bir çalışma ile öğrencilerin neden olumlu aforizmalara daha fazla yöneldiği bulunabilir.

Lise türlerinin tarih aforizmalarına katılımlarını etkilemesi, daha detaylı bir çalışma ile araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Altıntaş, Y. Z. (2012). *Otto von Bismarck ve Osmanlı'daki imajı*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altun, A. (2014). İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin algılarının yörüngesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(6) 2305-2326.
- Ata, B. (2008). Türk tarih öğretmen adaylarının tarih eğitiminde analogi anlayışları. M. Safran ve D. Dilek (Ed.), *21. yüzyılda kimlik, vatandaşlık ve tarih eğitimi içinde* İstanbul: Yeni İnsan.
- Atsız, H. N. (2015). *Tarih, kültür ve kahramanlar*. İstanbul: Ötüken.
- Aytekin, S. (2009). Türkiye’de tarih eğitimi. S. Aytekin (Ed.), *Çok kültürlü bir Avrupa için tarih ve sosyal bilgiler eğitimi içinde* (s. 27-44). Ankara: Dumat.
- Bolton, F.B. (1937). “The attitude of high school pupils toward history. *The Social Studies*, 28(May), 217-218.
- Can, A. (2013). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem.
- Ceylan, M. (2016). *Türklerin tarihi*. Ankara: Gece.
- Çapa, M. (2002). Cumhuriyet'in ilk yıllarında tarih öğretimi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* 29-30, s. 39-55.
- Çelik, S. (2010). *Atatürk ve liderlik*. İstanbul: Truva.
- Çepni, S. (2001). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Erol.
- Demir, Ö. & Acar, M. (1997). *Sosyal bilimler sözlüğü*. Ankara: Ağaç.
- Demircan, A. (2007). Tarih üzerine bazı düşünceler. *Milel ve Nihal*, 4 (3), 69-89.

- Demircioğlu, İ. H. (2006). Lise öğrencilerinin tarih dersinin amaçlarına yönelik görüşleri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 153-164.
- Demircioğlu, İ.H. (2009). Tarih öğretmenlerinin tarihsel düşünme becerilerine yönelik görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 39(184), 228-239.
- Demircioğlu, İ. H. & Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi:amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88.
- Dilthey, W. (1999) *Hermeneutik ve tin bilimleri*. (Özlem, D. Çev.). İstanbul: Paradigma.
- Elban, M. (2015). Ortaöğretim öğrencilerinin tarih dersine ilişkin tutumları: Ankara ili Kazan ilçesi örneği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 2(2), 103-118.
- Elban, M. (2017). University students' views on the education and teaching of civilization history: Bayburt university education faculty sample. *Journal of Education and Training Studies*, 5(10), 123-136.
- Elban, M. (2018). Tarihi olaylar değerlendirilirken ahlaki yargı yapılmalı mıdır? Tarih öğretmen adaylarının ahlaki yargılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 109-134.
- Eroğlu, H. (2002). Mustafa Kemal Atatürk'ün tarih anlayışı ile ilgili bazı görüşler. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 29(30), 75-85.
- Gökkaya, A. K. & Yeşilbursa, C. C. (2008). *Yeni ve yakın çağ tarihi*. Ankara: Siyasal.
- Gökkaya, A. K. (2001). Sosyal bilgiler eğitimi bölümü öğrencilerinin (lisans) tarih bilinci üzerine bir anket değerlendirmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2),231-244.
- Gölen, Z. (2002). Atatürk'ün tarih anlayışı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 52(18), 159-185.
- Güngör, E. (2006). *Kültür değişmesi ve milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken.
- Gürkan, Ü. (1989). *Montesquieu ve kanunların ruhu- hukuk sosyolojisi açısından bir değerlendirme*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Güvenç, B. (1995). *Türk kimliği kültür tarihinin kaynakları*. İstanbul: Remzi.
- Halkin, L. E. (2014). *Tarih tenkidinin unsurları*. (B. Yediyıldız, Çev.) Ankara: Türk

Tarih Kurumu.

Hegel, G. W. F. (2006). *Tarih felsefesi*. (A. Yardımlı, Çev.) İstanbul: İdea.

İskender, P. (2007). Öğretmen adaylarının tarih dersine ilişkin tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 15(2). 631-638.

Kapar, M. A. (Ed.). (2018). *Ortaöğretim tarih 9 ders kitabı*. Ankara: MEB.

Karakaş, T. (2011). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Perşembe.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

Konur, E. (2018). Vatan millet ve anadili şairi Vahapzade. *Edebi Yad ve Sanat Akademisi Dergisi*, 2 (5), 39-45.

Kont, A. (2008). *11. sınıf öğrencilerinin Türkiye cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersine karşı ilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Köseoğlu, N. (2006). *Küreselleşme ve milli hayat*. İstanbul: Ötüken.

Kudakul, Ş. (1973). *Şairler ve yazarlar sözlüğü*. İstanbul: Bilgi.

Kurtuluş, K. (1998). *Pazarlama Araştırmaları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Kütükoğlu, M. (2014). *Tarih araştırmalarında usûl*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Lenin, V. İ., (2003). *Karl Marks, Marksizmin bir açıklaması ve kısa bir biyografik özeti*. İstanbul: Eriş.

McCormick, J. (2003). *George Santayana: A biography*. Londra: Taylor and Francis.

MEB. (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı (1-2 ve 3. sınıflar)*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4-5-6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB. (2018). *Türkiye cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı (Ortaokul 8. sınıf)*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB. (2018). *Ortaöğretim tarih dersi öğretim programı (9-10 ve 11. sınıflar)*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- MEB. (2018). *Ortaöğretim Türkiye cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Okumuş, H. C. (2015). *Bir Paris Sembolisti: Paul Valery*. <https://gaiadergi.com/bir-paris-sembolisti-paul-valery/> adresinden erişilmiştir.
- Orman, T. (2017). Dilthey, hermeneutik ve toplum bilimleri. *Journal of Awareness*, 14(2) 275-288.
- Özbaran, S. (1997). *Tarih, tarihçi ve toplum: tarihin çağrışımları, doğası, tarihçilik ve tarih öğretimi üzerine düşünceler*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Özlem, D. (2015). *Tarih felsefesi*. İstanbul: Notos
- Öztürk, Tuba. (2012). *Yazarlar ve şairler sözlüğü*. İstanbul: Birleşik tomurcuk.
- Parla, T. (1983). Thomas Carlyle. *Türk ve dünya ünlüleri ansiklopedisi içinde* (c.5, ss.1258). İstanbul: Anadolu.
- Safran, M. (2006). *Tarih eğitimi makale ve bildiriler*. Ankara: Gazi.
- Sağır, A. & Öztürk, H. (2010). Sosyal sermaye bağlamında tarihsel bir perspektif kurgusu: Tocqueville ve Amerika’da demokrasi üzerine. *Bilgi*, 20, 13-34.
- Sağlam, F. (2009). *Edward Hallet Carr’ın tarih anlayışı*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Sefercioğlu, N. (2005). *Tanıdığım ünlü Türkçüler*. İstanbul: Ötüken.
- Suad, A. (2010). *Osmanlı padişahları ve büyükleri*. Ankara: Tutku.
- Şıvgın, H. (2009). Ulusal tarih eğitiminin kimlik gelişimindeki önemi. *Gazi Akademik Bakış*. 2 (4), 35-53.
- Şulul, K. (2000). Batı tarih felsefesine giriş. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6,12,111-132.
- Timuçin, A. (2004). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Bulut.
- Togan, A. Z. V. (1985). *Tarihte usûl*. İstanbul: Enderun.
- Toynbee, A. (1978). *Tarih bilinci*. İstanbul: Bateş.
- Turan, O. (1969). *Türk cihan hâkimiyeti mefkûresi tarihi*. İstanbul: Ötüken.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.

- Ulusoy, K. (2009). Lise öğrencilerinin tarih dersinin işlenişi ile ilgili düşünceleri (Ankara örneği). *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 417-434.
- Woodcock, G. (2007). *Dawn and the darkest hour a study of Aldous Huxley*. Londra: Black Rose Books.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, S. (2018). *Anlaşılması zor yazar: James Joyce*.
<https://www.wannart.com/anlasilmasi-zor-yazar-james-joyce/adresinden>
erişilmiştir.

EKLER

EK-1: Lise Öğrencilerine Uygulanan Araştırmanın Anketi

AÇIKLAMA

Sevgili Öğrenciler,

Bu araştırmanın amacı, çeşitli değişkenlere göre öğrencilerin “Tarih Nedir?” aforizmasına katılma durumlarıdır. Araştırmanın amacına ulaşması, sizlerin ankete vereceğiniz samimi cevaplara bağlıdır. Bu bilgiler sadece lise öğrencilerinin “Tarih Nedir?” aforizmalarına katılma durumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi adlı yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Ankete isminizi yazmanıza gerek yoktur. Elinizdeki kitapçık 2 sayfadan oluşmaktadır. Anketin yaklaşık 10 dakika süreceğini tahmin ediyorum. Vakit ayırıp araştırmama destek olduğunuz için şimdiden teşekkür ederim.

Demet BALTA

Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Tarih Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

1.) Cinsiyetiniz

1. Kadın () 2. Erkek ()

2.) Yaşınız

a. 14 () b. 15 () c. 16 () d. 17 () e. 18 ()

3.) Okuduğunuz sınıf

a) 9 b.) 10 c.) 11 d.) 12

TARİH AFORİZMALARI	Kesinlikle Katılıyor	Katılıyor	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1- Tarih ne güzel aynadır. Bugünkü uyanışı düne, geçmişe borçluyuz.					
2- Tarih, başka başka insanlara ve zamanlara rastlayan vakaların tekrarlamasından başka bir şey değildir.					
3- İnsan, tarihe her istediğini söyletebilir; çünkü ölümler itiraz edemezler.					
4- Tarih, tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur.					
5- Tarih değil, hatalar tekerrür eder.					
6- Tarih, sayısız yaşam öyküsünün özüdür.					
7-Tarih bilmeyen diplomat, pusuladan anlamayan kaptana benzer, her ikisinde de karaya oturma tehlikesi kaçınılmaz sonuçtur.					
8- Tarihte ilk kez dram olan bir olay bir kez daha tekrarlanırsa komedi olur.					
9- Geçmiş inkâr edilemez; geçmişine taş atanın, geleceğine gülle atarlar.					
10- Tarih, bir kâğıt parçası üzerine basılmış harflerden ibarettir, önemli olan tarih yapmaktır, yazmak değil.					
11- Tarih acayip bir ihtiyardır. Bazılarına tam hakkını verir. Bazı değersizlerden çok bahseder. Bazı büyükleri hiç anmaz. Bazılarından da yalnız birkaç kelime söyler.					
12- Tarih, insanlığa özgürlüğün göz kırptığı alandır.					
13- Tarihin en çekici ve esrarengiz tarafı, değişen çağlarla birlikte her şeyin tamamen farklılaşması, fakat hiçbir şeyin değişmemesidir.					
14- Tarih, birkaç hakiki resimle çok sayıda kopyanın bulunduğu bir resim galerisidir.					
15- Tarih, belgeler aracılığıyla geçmişi yeniden kurma girişimidir.					
16- Tarih, insanlığın en tehlikeli icadıdır.					
17- Geçmiş anımsayamayanlar onu tekrarlamaya mahkûmdur.					
18- Tarihten hiçbir şey öğrenilemeyeceğini, tarihten öğreniriz.					
19- Suyu her gün artan sonsuz bir kuyu vardır; Tarih.					
20- Tarih, insanların düşlerinin en aydınlık olanlarını gerçekleştirmek için giriştikleri, umutsuz bir çabadan başka bir şey değildir.					
21- Tarihi olmayan ülke, mutlu bir ülkedir.					
22- Tarih; cinayetlerin ve felâketlerin bir tutanağıdır.					
23- Tarih, uyanmaya çalıştığım bir karabasandır.					

EK-2: Araştırmanın Uygulanması İçin Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden Alınan Elektronik İmzalı İzin Belgesi

T.C.
MERSİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34776202-605.01-E.9077439
Konu : Demet BALTA' nın
Tez Uygulama İzin Talebi

08/05/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Gazi Üniversitesi' nin 26.04.2019 tarihli ve 14557 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Demet BALTA' nın Prof. Dr. Bahri ATA 'nın danışmanlığında yapacağı *"Lise Öğrencilerinin "Tarih Nedir?" Aforizmalarına Katılma Durumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi"* konulu araştırma izin talebi ile ilgili 08.05.2019 tarihli komisyon görüşü ve çalışma programı ilişikte sunulmuştur.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Demet BALTA' nın söz konusu çalışmayı 2018-2019 Eğitim Öğretim döneminde İlimiz Tarsus İlçesinde bulunan Sesim Sarpkaya Fen Lisesi, Fatih Anadolu Lisesi ve Tarsus Teknik ve Endüstri Meslek Liselerinde öğretim gören öğrencilere okul müdürlüğünün kontrolünde gönüllülük esasına dayalı olarak ve eğitim öğretimi aksatmadan (imzalı ve mühürlü anket soruları kullanılarak) uygulanması, çalışmaya konu kişilerden, aile üyelerinden ad ve soyad, telefon, adres ile din, mezhep, etnik gruba mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi ve uygulama sonucunda hazırlanacak raporun basılı ve dijital ortamda İl Millî Eğitim Müdürlüğümüze vermek şartı ile uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Serbülent SEVDİ
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek :
1- Dilekçe ve Ekleri (8 sayfa)
2- Komisyon Görüşü (2 sayfa)

OLUR
08/05/2019

Süleyman DENİZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Dumlupınar Mah. GMK. Blv. Yenişehir / MERSİN
Elektronik Ağ: <http://mersin.meb.gov.tr>
E-posta: istatistik33@meb.gov.tr

Bilgi İçin :Şef-Mehmet ŞİMŞEKKAYA-
V.H.K.İ Canan YAŞA- Tel.:0(324)3291481
Dahili Tel: 120 Faks:0(324)3273518-19

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0d00-ecba-3e32-bbae-3e8d kodu ile teyit edilebilir.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..